

Türkçesi Varken Türkiye'de Yabancı İş Yeri Adları ve Tabelaları

Irmak Ayça MUTLU

[mutluirmakayca@gmail.co](mailto:mutluirmakayca@gmail.com)

[m](https://www.instagram.com/mutluirmakayca)

**İŞ YERİ
ADLARIYLA/TABELALARIYLA
İLGİLİ YÖNETMELİK**

14.02.2014 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Ticaret Ünvanlar Hakkında Tebliğ" gereğince ticaret şirketleri ile ticari işletme işleten diğer tacirler, ticaret ünvanlarını belirlerken aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

- İşletme konusu ile şirket türünü gösteren ibareler Türkçe olmak kaydıyla ticaret ünvanı serbestçe belirlenebilir.
- Ticaret ünvanında yer alan ibareler kamu düzenine, ulusal çıkarlara ve ahlaka aykırı olamaz, kültürel ve tarihi değerleri zedeleyecek şekilde belirlenemez.

2018’de ÷lkemizde kullanılan tabelalar için kurallar T÷rk Standartları Enstit÷s÷ tarafından TS13813 standardı ile belirlenmiştir:

- Belirlenen standarda g÷re tabelalarda, yabancı dildeki ifadelerin T÷rke ifadelerin %25’ini geçmeyecek b÷y÷kl÷kte puntolarla yazılması gerekmektedir.
- Bu standartlar bir yasa niteliğinde değil!

2020 yılında Türk Dil Kurumu tabelalardaki yabancı isimlere dair kapsamlı bir rapor hazırlamıştır. Rapor, yüksek istişare kurulunda masaya yatırıldı. Toplantıda, tabelaların Türkçeleşmesi için yasa hazırlanması kararı alındı.

The background is a vibrant red with a textured, slightly mottled appearance. A large, white, irregular geometric shape, resembling a stylized letter 'A' or a folded piece of paper, is centered in the frame. Thin, grey, circuit-like lines with small circular nodes are drawn across the red background, extending from the left and right edges towards the central white shape.

ANCAK...

İş yerlerinin adları ve tabelalarında Türkçe kullanımı ile ilgili güncel bir yasa bulunmamaktadır !

- ❑ Yalnızca tabelaların Türkçe yapılmasının teşviki açısından "Belediye İlan ve Reklam Yönetmelikleri" bulunmaktadır.
- ❑ Belediyeler TSE Standartlarını bağlayıcı olarak yönetmeliklerinde kullanabilmektedirler.

A large billboard structure is centered in the image. It consists of a tall, white cylindrical pole supporting a horizontal metal frame. On top of the frame is a large, white rectangular sign. The background is a bright blue sky filled with soft, white clouds. The billboard structure itself has several small, dark, rectangular objects mounted along its top edge, possibly lights or sensors.

ÜLKEMİZİN ÇEŞİTLİ BÖLGELERİNDEN ÖRNEKLER

ARAPÇA
ÖRNEKLER

Samur Halıları

“Samur Halıları”, Ankara’da bulunan bir halı satış mağazasının adıdır.

Mağazanın adı olan “Samur” kelimesi Arapça “semmūr” sözcüğünden alıntıdır. Yazılış tarihleri MS. 8. yüzyılın başlarına dayanan Orhun Yazıtlarında “Samur” anlamında “Kiş” kelimesi kullanılmıştır.

“Halı” kelimesinin ise Türkçe mi Farsça mı kökenli olduğu tartışmalı bir konudur; ancak çoğu kaynakta kelimenin Orta Türkçe “kalı veya çalı” sözcüğünden evrildiği belirtilmektedir.

Buradan hareketle bu mağazanın adının Türkçe bir isim olması istenirse “Kiş Halıları” ismi konulabilir.

فرن الامانة

لحم بعجين عش البلبل
فطائر كعك عيد

EMANET FIRINI

LAHMACUN ÇEŞİTLERİ

فرن الامانة

لحم بعجين عش البلبل
فطائر كعك عيد

EMANET FIRINI

PİDE & LAHMACUN ÇEŞİTLERİ

ire

الجناني

ALJENANI

مطعم
LOKANTASI

الجناني

ALJENANI

مطعم

LOKANTASI

EL YAPIMI
DOĞAL
SİCUK

KUFTELİK
KURMA

شركة الخالدي
KUY MAHAL

Y P
Yayladan Sofranıza
Gelen Lezzet

HTC
LG
Samsung

TEKNIK SERVİS

مركز العالمية للاتصالات

العين

EL EMIN
MARKET

0539 28
0534 98

İNGİLİZCE ÖRNEKLER

“FALL IN CHICKEN”, Ankara’da tavuk içeren yiyecekler satan bir mekânın adıdır.

Bu ad Türkçeye çevrildiğinde “Tavuğa Düşmek” anlamına geldiği görülmektedir.

Tavuk kelimesi Eski Türkçe “takeu” sözcüğünden evrilmiştir.

Düşmek fiili ise Eski Türkçe “tüş-” fiilinden evrilmiştir.

Bu sebeple bu mekânın adı Türkçe yapılmak istenirse İngilizce adının çevirisi olan “Tavuğa Düşmek” denilebilir veya “düşmek” kelimesi “fazlaca tavuk yemek” anlamında kullanıldığı için onun yerine Türkçe “baım” sözcüğünden türetilen baımlı kelimesi kullanılarak “Tavuk Baımlısı” adı kullanılabilir.

Türkiye genelinde 58 şubesi bulunan “HAPPY MOON’S”, Hüseyin Aymutlu’nun sahibi olduğu kafe markasının adıdır.

Hüseyin Aymutlu kafesinin isminin, soyadının İngilizcesi olan Happy Moon’s olmasına kendisinin karar verdiğini belirtmiştir.

“TERRA CITY”, Antalya’da bulunan bir alışveriş merkezinin adıdır.

Bu İngilizce ad Türkçeye çevrildiğinde anlamının “Toprak Şehir” olduğu görülmektedir.

Bu alışveriş merkezinin adının Türkçe olması istenir ise “Toprak Kent” adı verilebilir.

Çünkü toprak kelimesi Eski Türkçe bir kelimedir. Şehir kelimesi ise Farsça “şahr” sözcüğünden alıntıdır. Bunun yerine Eski Türkçe “kend” sözcüğünden evrilen “kent” sözcüğü kullanılabilir.

“GOOD BEEF” et yemekleri satan, birkaç ilde şubesi bulunan bir mekânın adıdır.

Bu İngilizce ad Türkçeye çevrildiğinde “İyi Sığır Eti” anlamına geldiği görülmektedir.

İyi kelimesi, Eski Türkçe “edgü” sözcüğünden evrilmiştir.

Sığır kelimesi, Eski Türkçe “sığır” sözcüğünden evrilmiştir.

Et kelimesi, Eski Türkçede olduğu gibi günümüze gelmiştir.

Dolayısıyla bu yerin adı Türkçeleştirilmek istenir ise şu anki adının çevirisi olan “ İyi Sığır Eti” adı kullanılabilir.

“BIGCHEFS”, birçok ilde bayisi bulunan bir restoranın adıdır.

Bu ad Türkçeye “Büyük Şefler” şeklinde çevrilmektedir.

Büyük kelimesi, Eski Türkçe “bedük” sözcüğünden evrilmiştir.

“Şef” kelimesi ise Fransızca “chef” sözcüğünden alıntıdır.

Bu restoranın adı Türkçe konulmak istenir ise “Büyük Aşçı Başları” denilebilir. Çünkü şef kelimesi aşçıların başı anlamına gelmektedir. Aşçı kelimesi de Eski Türkçe “āş” sözcüğünden evrilmiştir. Baş kelimesi ise Eski Türkçe baş “kafa, (mecazi) lider, reis” sözcüğünden evrilmiştir.

TÜRKÇE VE
İNGİLİZCENİN
HARMANLANDIĞI
ÖRNEKLER

**2009 yapımı
Prison Break
adlı filme
Edirne'de
bulunan bir
börekçiden
gönderme...**

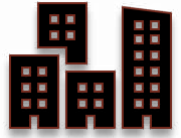

Antalya'da Bir Dönerci

Balıkesir

Manisa

Mersin

Yalova

**BU DURUMA KARŞI
GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR**

Çarşıda Arapça tabela denetimi

**İZMİR ŞAM'I
ARATMIYOR!**

BELEDİYELERİN YAPTIRIMLARI

KAYNAKÇA

- Google Görseller
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/tabela-denetimlerine-iliskin-basin-duyurusu>
- T.C Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- Türkçe Etimoloji Sözlüğü: <https://www.etimolojiturkce.com/>

ATATÜRK VE TÜRKÇE

"Türk demek Türkçe demektir, ne mutlu Türküm diyene!"

Ebrar Ağcabal- Fatma Yıldırım

eagcabal@gmail.com - fatma.yildirim6619@gmail.com

Gazi Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencileri

Dil, kültürün hem en temel unsuru hem de nesiller arası aktarımını sağlayan yegâne taşıyıcısıdır. Atatrkn vizyonunda dil; mill hissin, anıların, hakların ve değerlerin muhafaza edildiği bir "mill hafıza" alanıdır.

Tek ortak bir dilin, "mill birlik ve beraberliğin en kuvvetli teminatı" olduğuna inanır.

«Türk dili, Türk milletin zihnidir, kalbidir.»

Dilini kaybeden bir toplum, kültürünü ve nihayetinde bağımsızlığını kaybeder. Bu sebeple dil reformu mill Őuurun korunması, halkın eğitimi ve Türk kültürünün dünya medeniyetleri seviyesine çıkarılması için hayat bir zorunluluktur.

ATATÜRK DÖNEMİNDE TÜRKÇE ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

- 1920- Anadolu ağızlarındaki Türkçe sözlerin derlenmesi
- 1920- Sarf ve Nahv-i Türkî başlıklı dört defter Sarf Encümeni
- 1922 yılının Ekim ayında Gazi Mustafa Kemal, Bursa öğretmenleriyle yaptığı görüşmede, Türkçeyi Arapça kalıplardan kurtarma düşüncesini savunur.
- 1922- Tasrîf-i Hurûf Kanunları (Kitap) Samih Rifat
- 1923 Ağustos- Tunalı Hilmi Bey'in Türkçenin özleşmesi konusundaki çalışması
- 1923 Türk Diline Medhal (Maarif Vekâleti, kitap) Velet Çelebi
- 12 Kasım 1924- Türkiyat Enstitüsü
- 1925- Söz ve deyimlerin sınıflandırılması
- 1928- Dil Encümeni
- 1932- Anadilden Derlemeler (Sözlük) Hamit Zübeyir ve İshak Refet

YAZI DEVRİMİ

- 1917- 1918 yıllarında Lâtin yazısına geçen ilk Türk halkı Yakutlardır.
- 1926'da Bakû'de Birinci Türkoloji Kongresinde Mehmet Fuat ve Hüseyinzade Ali Beylerin uzun tartışmalarından sonra Birleştirilmiş Türk Elifbası adı verilen Latin kaynaklı bir alfabe benimsendi. Bu alfabe aşamalı olarak Sovyetlerdeki Türk Cumhuriyetlerince kullanılmaya başlandı.
- 1927'de Azerbaycan'da Lâtin yazısı kullanılmaya başlanmıştır.

- Gazi Mustafa Kemal'in 1927'de Nutuk'u okuduktan sonra, alfabe tartışmaları şiddetini artırmıştı.
- 1 Kasım 1928 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen ve 3 Kasım 1928'de yayımlanan Resmî Gazete ile yürürlüğe giren 1353 sayılı yasayla Lâtin harflerine dayalı yeni Türk alfabesi uygulamaya konulur.
- 1928 yılının ikinci yarısında yayım yapmaya başlayan Dil Heyeti, Aralık ayı sonuna dek Elifba Raporu; Halk Dershanelerine Mahsus Türk Alfabesi; Yeni Türk Alfabesi. İmlâ ve Tasrif Şekilleri; Yeni Yazı ile Kırâat; Dil Encümeni Alfabesi altı kitapları yayımlar.
- 1 Ocak 1929 tarihinde bütün devlet dairelerinde yeni Türk yazısının kullanımına başlandı. Yeni yayımlanacak kitapların yeni Türk yazısıyla yayımlanması mecburiyeti getirildi.

**ATATÜRK'ÜN DİL
DEVİRİMİNİN
GEREKÇELERİ**

DEVLET- TOPLUM İLETİŞİMİ BÜTÜNLÜĞÜ

TOPLUM-TOPLUM İLETİŞİM BÜTÜNLÜĞÜ

EĞİTİM VE AYDINLANMA

BAĞIMSIZLIK VE EGEMENLİK

**ATATÜRK'ÜN DİL
DEVİRİMİNİN
GEREKÇELERİ**

DÜŞÜNCE VE BİLİM DİLİ

MİLLÎ KÜLTÜR VE ULUSAL KİMLİK

ÖLÇÜLÜ ÖZLEŞME

ÇAĞDAŞLAŞMA

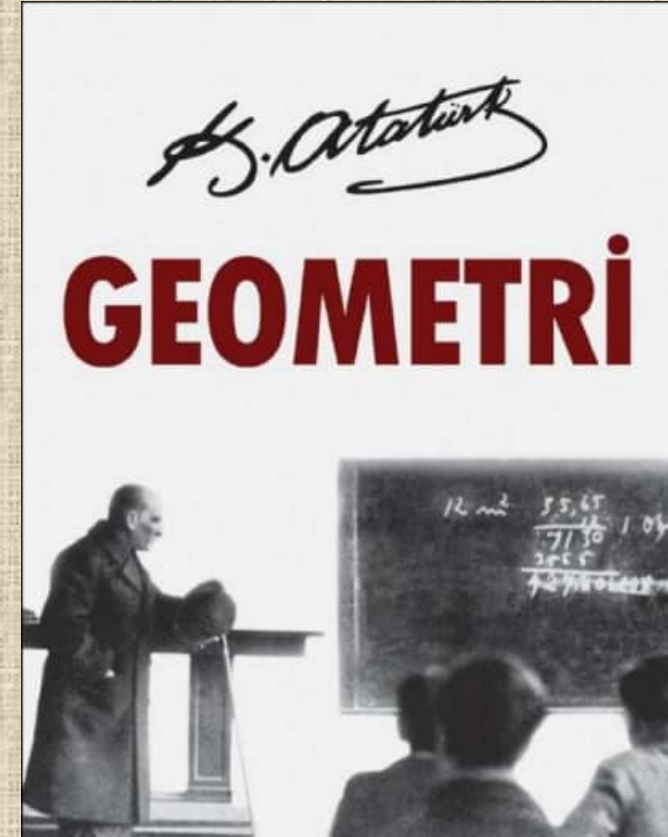
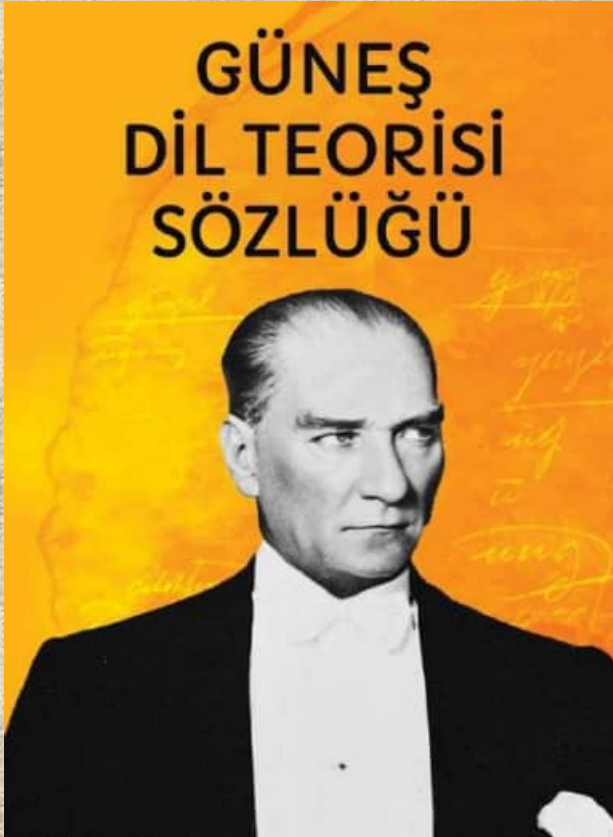
YENİ HARFLERİN ÖĞRETİLMESİ

- 7 Kasım 1928'de başbakan İsmet İnönü Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşmada Millet Mekteplerinin açılacağını dile getirmiştir ve Millet Mektepleri 1 Ocak 1929 günü resmen açılmıştır.
- Türk Ocakları, Halkodaları, Halkevleri de çeşitli zamanlarda açtıkları kurslarla okul çağı dışındaki bireyler için okuma yazma kursları düzenlemişlerdir.
- Devlet dairelerindeki makam adlarının levhalarının yeni yazıyla yazılması sırasında yıllarca Farsça tamlama şeklinde kullanılan daire adları Türkçenin söz dizimi özelliklerine uygun hâle getirildi.

“Madem ki Türk dili dünyanın temel dillerinden birisidir. Dünya dillerindeki birçok kelime bu teoriye göre Türkçeden çıkmıştır. O halde bizim dilimizin içerisinde kullanılan ve yabancı asıllı olduğu iddia edilen kelimeleri sözlükten atmamıza gerek yok. Onlar da dilde kullanılsın, fakat bu kelimelerin aslının Türkçe olduğunu ispatlamak lazım.”

TÜRK DİL KURUMUNUN KURULUŞU

12 TEMMUZ 1932

- “Atatürk’ün Türk Dil Kurumu için hedefi iki cepheli olmuştur:
- 1. Türk dilinin sadeleşmesi, halkın konuşma dili arasında bir birlik ve ahenk kurulması. Konuşma, edebiyat ve bilim dilimizin kesin kurallarla tespit edilerek tarihî metinlerden ve yaşayan halk lehçelerinden taramalar, derlemeler yaparak bir kelime ve terim hazinesi vücuda getirilmesi.
- 2. Dil incelemelerinde ikinci hedef, tarihî araştırmalarda belge olan, ölü veya eski dillerin metotlu bir şekilde incelenmesi ve mukayese edilmesi

“Cemiyetin maksadı Türk dilini tetkik ve elde edilen neticeleri neşir ve tamim etmektir”.

**Kurucu ve Koruyucu Genel Başkan
Mustafa Kemal Atatürk**

Koruyucu Başkan- İsmet İnönü

KURUCULAR

Samih Rifat

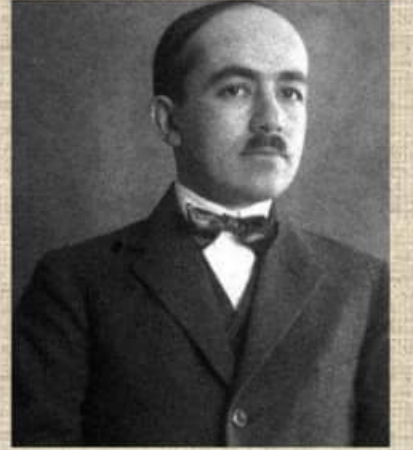
Ruşen Eşref Ünaydın

Celal Sahir Erozan

Y. Kadri Karaosmanoğlu

ATATÜRK'ÜN DİL KONUSUNDAKİ VASIYETİ

- "Bakınız, arkadaşlarınız içinde Türkçeden başka dillerle konuşanlar varsa, onlara sevgiyle ama kesin bir tavırla Türkçe konuşmalarını ihtar ediniz. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir." *Afet İnan, "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler", 1930*
- «Bakınız arkadaşlar, ben belki çok yaşamam. Fakat siz, ölene dek Türk gençliğini yetiştirecek ve Türkçenin bir kültür dili olarak gelişmeye devamı yolunda çalışacaksınız. Çünkü Türkiye ve Türklük, uygarlığa ancak bu yolla kavuşabilir.»
- "Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. ...Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2002). Atatürk döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu. *Türk Dili*, (607), 1–58. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alyılmaz, S. (2004). Atatürk ve Türk dili. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13).
- Ayhan, A. (2012). Atatürk, Türkçe ve iletişim. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (17).
- Börekçi, M. (2006). Atatürk, dil ve kültür. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 15–21.
- İz, F. (1988). Atatürk ve Türk dili inkılâbı. *Erdem*, 5(12), 1009–1022.
- Korkmaz, Z. (2023a). *Türk dili üzerine araştırmalar I–II*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2023b). *Türk dili üzerine araştırmalar III*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öner, M. (2007). Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkçe devrimi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(17), 75–80.
- Sinanoğlu, O. (1998). Atatürk ve bilim, eğitim dili Türkçe. *Erdem*, 11(31), 243–244.
- Tekin, T. (1988). Atatürk ve Türk dilinde reform. *Erdem*, 5(12), 1023–1044.
- Turan, Ş. (1998). Atatürk ve ulusal dil. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

TÜRKÇE DİL FARKINDALIĞI

Atasözleri ve Deyimler

BUSE ÇOLAK

BÜŞRA ERARSLAN

DİL FARKINDALIĞI

- Dil farkındalığı, bir kişinin kullandığı dilin yapısını, işleyişini, kurallarını ve iletişimdeki etkilerini bilinçli olarak fark etmesi demektir. Başka bir deyişle, dili sadece “konuşmak” olarak değil; nasıl oluştuğunu, hangi durumlarda nasıl değiştiğini, hangi sözlerin hangi anlamları taşıdığını, dilin kültürü ve düşünceyi nasıl şekillendirdiğini görebilme becerisidir. Dil farkındalığı, bireyin hem kendi dilini hem de diğer dilleri daha bilinçli, daha etkili ve daha doğru kullanmasını sağlar.

DİL FARKINDALIĞININ TÜRKÇEYLE OLAN BAĞI

- Türkçe, köklü bir tarihe, kendine özgü bir yapıya ve zengin bir söz varlığına sahiptir.
- ***Türkçeye yönelik dil farkındalığı:***
- Türkçenin ses uyumlarını, eklemeli yapısını ve kelime türetme olanaklarını fark etmeyi,
- Kelimelerin doğru biçimde kullanılmasını ve anlam kaymalarının nasıl oluştuğunu görmeyi,
- Türkçenin tarihsel gelişimini ve diğer dillerle etkileşimini anlamayı,
- Dil bilgisi kurallarını sadece “ezber” olarak değil, mantıksal bir sistem olarak kavramayı içerir.
- Bir kişi Türkçenin bu özelliklerinin farkında olduğunda dili daha doğru, akıcı ve yaratıcı kullanabilir.

Bu da hem iletişim becerisini hem de düşünme becerisini güçlendirir.

TÜRKÇENİN ÖNEMİ

- *Türkçenin önemine değinmek gerekirse birkaç temel başlık ortaya çıkmaktadır:*
- **Kimlik ve kültür taşıyıcısıdır.** Dil, bir milletin kültürünü, tarihini, değerlerini ve dünyaya bakışını taşıyan en temel unsurdur.
- **Türk kültürünün hafızasıdır.** Düşünme biçimini şekillendirir. Dil, düşüncenin aracıdır. Türkçeyi doğru ve bilinçli kullanmak, daha net, tutarlı ve yaratıcı düşünmeyi sağlar.
- **Etkili iletişimin temelidir.** Hayatın her alanında; eğitimde, iş hayatında, bilimde, sanatta ve sosyal ilişkilerde etkili iletişim Türkçeyi doğru ve yerinde kullanmayı gerektirir.
- **Bilimsel ve entelektüel üretimi destekler.** Bir dil ne kadar güçlü ve bilinçli kullanılırsa o dilde üretilen bilimsel, edebi ve kültürel eserlerin niteliği de artar.
- **Toplumsal birlik ve beraberliğin aracıdır.** Ortak bir dil, toplumun anlaşabilmesini, birlik duygusunu ve sosyal uyumu güçlendirir.

- Kişinin, kullandığı sözün değerini ve etkisini bilmesi; dili anlamayı, düşünmeyi ve doğru ifade etmeyi kolaylaştırır. Bu noktada atasözü ve deyimlerin önemi büyüktür. Türkçenin mantığını, kurallarını, ifade gücünü ve kültürel değerini kavramayı sağlar. Bir sözün yerinde kullanılmasının davranışları ve ilişkileri nasıl etkileyebileceğini gösterir; tıpkı “sözün özü” deyiminde olduğu gibi, düşüncenin özünü dile taşıyarak anlamı berraklaştırır. Bu farkındalık, Türkçenin sadece bir iletişim aracı değil; kültürel, düşünsel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir unsur olduğunu gösterir. Atasözleri ve deyimler dili zenginleştirir, düşünceyi güçlendirir ve toplumun ortak hafızasını gelecek kuşaklara taşır.

ATASÖZLERİ

- Geçmişten günümüze kadar tarih boyunca atasözleri, anonim halk edebiyatının ürünleri olarak hayatımızda yer almıştır.
- Atasözleri, ataların yaşantılara dayanan yargılarını, tecrübelerini, öğüt olarak ifade ettikleri ve herkesçe benimsenmiş olan kalıplaşmış özlü sözlerdir.
- Aynı zamanda örf ve âdetlerin ifade biçimleridir.
- Az sözle çok şeyin anlatılmasını sağlar.
- Atasözleri, bir milletin dünyayı nasıl algıladığını, dünyaya hangi açıdan baktığını yansıtır.
- Atasözlerimiz; Türk'ün bilgeliğini, zengin düşünce yapısını, karşılaştıkları olaylardan ve durumlardan çıkardıkları dersleri dile getirmedeki başarısını göstermektedir (Aksan, 2019: 147).
- Türkçede günümüzde 10.000 civarında atasözü olduğu düşünülmektedir. Ancak günlük dilde yaygın olarak kullanılan 2.000 – 3.000 arasında atasözü bulunduğu tahmin edilmektedir.

DEYİMLER

- Dilin zenginliğini oluşturan en önemli unsurlardan biri deyimlerdir.
- Deyimler, tarih boyunca halk edebiyatının önemli bir dil malzemesi olarak yerini almıştır.
- Türkçe de deyim açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir.
- Ömer Asım Aksoy'un yalnızca, günümüz Türkçesinde saptadığı deyimlerin sayısı 5742'dir.
- Deyimler, iki veya daha çok sözcüğün bir araya gelip kalıplaşarak, gerçek anlamından uzaklaşıp yeni bir anlam kazanması ile meydana gelen mecazlı sözlerdir. Kalıplaşan bu sözler, duygu ve düşünceleri dikkat çekecek bir biçimde anlatma olanağı sağlar. (Demir, 2022)
- “Az söz erin yüküdür, çok söz hayvan yüküdür. Eğer canda cevher var ise bilene bir söz yeter.” (*Yunus Emre*).
- Deyimlerin de atasözleri gibi az sözle çok şey anlatma yönü vardır.

- Deyim içindeki sözcüklerin karşıladıkları anlamlar ile deyimın karşıladığı anlam farklıdır. Deyimler kalıplaşmış sözler oldukları için sözcüklerin yerleri değiştirilemez. Sözcüğün yerine aynı anlama gelen herhangi bir sözcük konsa bile söz öbeği artık deyim olmaktan çıkar.
- Deyimler, kaç sözcükten oluşursa oluşsun tek bir olayı, tek bir durumu karşılamaktadır. Atasözlerinden ayrılan en önemli özelliği bu özelliktir.
- Atasözlerinde öğüt verme, ders çıkarma gibi amaçlar bulunurken deyimler yalnızca bir durumu/olayı ifade eden kalıplardır.

ATI ALAN ÜSKÜDAR'I GEÇTİ

HİKÂYESİ

- Bolu Beyi'ne baş kaldıran ünlü eşkıya Köroğlu (şair Köroğlu ile karıştırılmasın) bir gün atını çaldırmış. Asil bir hayvan olan atını bulmak için tebdili kıyafetle diyar diyar dolaşmış ve sonunda yolu İstanbul'a düşmüş. Atını, satılmak üzere pazara getirilen hayvanlar arasında görünce hemen alıcı rolüne bürünüp “Efendi, bu at güzele benziyor, ancak binip bir denemek istiyorum” demiş. Satıcı, onu tanımadığı için binmesine izin vermiş. At, üzerine binen eski sahibini tanıyıp dört nala koşmaya başlamış. Köroğlu, Sirkeci sahiline gelip bol para vererek bir sal kiralamış ve “Ver elini Üsküdar” demiş. Bu arada, at cambazı aldatıldığını fark ettiği için kıvranıyormuş. Köroğlu'nu atıyla birlikte bir sal üzerinde gören cambazın dostlarından biri ona teselli için seslenmiş: “Üzülmeyi bırak. Atı alan Üsküdar'ı geçti. O adam, Köroğlu'nun kendisiydi.” Mevcut hâliyle bu söz, “iş işten geçti” anlamında kullanılmaktadır.

LAFLA PEYNİR GEMİSİ YÜRÜTMEK

HİKÂYESİ

- Ziya Paşa'nın “Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz” sözü oldukça meşhurdur. Halk arasında buna karşılık olarak “Lafla peynir gemisi yürümez” sözü de kullanılır. Rivayete göre, bir zamanlar İstanbul'da Edirneli Aksi Yusuf adında bir peynir tüccarı varmış. Madrabaz ve cimri olan Yusuf, Trakya'dan getirdiği peynirleri İstanbul'da satarmış. Artan peynirleri ise deniz yoluyla İzmir'e gönderirmiş. İzmir'de peynir fiyatları yükseldikçe, Yusuf'un elinde ne kadar mal varsa gemilere yüklenirmiş; fakat navlunu peşin vermek istemeyerek kaptanları yalanlarla oyalarmış. Hatta peynirler sağ salim ulaşırsa istediğin parayı fazla fazla vereceğim diye vaatlerde bulunurmuş. Birkaç kez aldanan kaptanlardan biri, yine İzmir'e doğru yola çıkmak üzereyken eklemiş: “Efendim, tayfalarım para ödeyeceğim. Geminin kalkması için masrafım var, navlunu peşin ödemezsen Sarayburnu'nu bile dönmem.” Aksi Yusuf, her zamanki gibi “Hele peynirler salimen varsın” demeye başlar başlamaz, gemici müdahale etmiş: “Efendim, lafla peynir gemisi yürümez, buna kömür lazım, yağ lazım.” Bunun üzerine Aksi Yusuf parayı ödemiş ve o gün akşama kadar tek cümleyi tekrar tekrar söylemiş: “Lafla peynir gemisi yürümez.”

AĞZINDAN BAKLAYI ÇIKARMAK

HİKÂYESİ

- Türkçede baklayla ilgili iki deyim vardır. Her ikisi de kurutulmuş baklanın zor ıslanması ve zor yumuşamasına dayanır. Kurutulmuş baklanın ağza alındığında ıslanıp yumuşaması uzun bir süreyi gerektirir. Sır saklama ve dilini tutma konusunda güvenilir kişiler için “Ağzında bakla ıslanmaz” deyimini kullanılır. Yani, duyduğu bir sırrı hemen başkasına anlatan kişiler için söylenir; kişi, sırra sahip çıkmayı bir baklanın ıslanacak süresi kadar bile beklemes. Baklayla ilgili diğer deyim ise “Baklayı ağzından çıkarmak”tır. Bu deyim, içimizden geçtiği hâlde uygun mekân ve zaman olmadığı için söyleyemediğimiz şeyleri birisinin ikazıyla dile getirmeye işaret eder. Deyimin hikayesi şöyledir: Vaktiyle çok küfürbaz bir adam yaşar. Zamanla bu huyundan vazgeçmek ister ve soluğu bir tekkede alır. Durumu şeyhe anlatıp, sırf bu huyundan vazgeçmek için geldiğini söyler. Şeyh, adamın niyetinin samimi olduğunu görünce bir avuç bakla tanesi getirtir. Adamın dilinin altına bir bakla koyar ve cebine diğer baklaları koymasını, konuşmak istediğinde baklanın diline takılacağını, böylece küfretme isteğini hatırlayıp vazgeçmesini tembih eder. Eğer bakla ağzında erimeye başlarsa, cebinden yeni bir bakla alması gerektiğini söyler. Adam, şeyhinin dediği gibi tekkede kalıp kendini kontrol etmeye başlar. Bir gün yağmurlu bir havada şeyh ve derviş bir sokaktan geçerken, bir evin penceresi hızla açılır ve genç bir kız “Şeyh Efendi, biraz durur musunuz?” der. Sonra pencereyi kapatır. Yağmur şiddetli yağmaktadır ve sığınacak bir saçak altı yoktur. Şeyh ne için durdurulduğunu henüz bilmemektedir. Bir süre sonra kız tekrar pencereye çıkar ve “Birkaç dakika daha bekleseniz” der. Şeyh, tarikat adabına muhalefet etmemek için biraz daha beklemeyi göze alır. Yağmur gittikçe şiddetlenir ve ikisi de ıslanır. Nihayet pencere üçüncü kez açılır ve kız “Gidebilirsiniz artık” der. Şeyh merakla sorar: “İyi de, evladım, bir şey yoksa niçin beklettin?” Kız cevaplar: “Elbette bir şey var, sizi sebepsiz bekletmedik. Tavuklarımızı kuluçkaya yatırıyorduk. Yumurtaları tavuğun altına koyarken, bir kavuklunun tepesine bakılırsa piliçler de tepeli olur. Horoz çıkarmış, annem sizi geçerken gördü de yumurtaları kuluçkaya koydu.” Münasebetsizliğin bu derecesi üzerine şeyh efendi, dervişe dönerek der: “Ulan derviş, çıkar ağzından baklayı!”

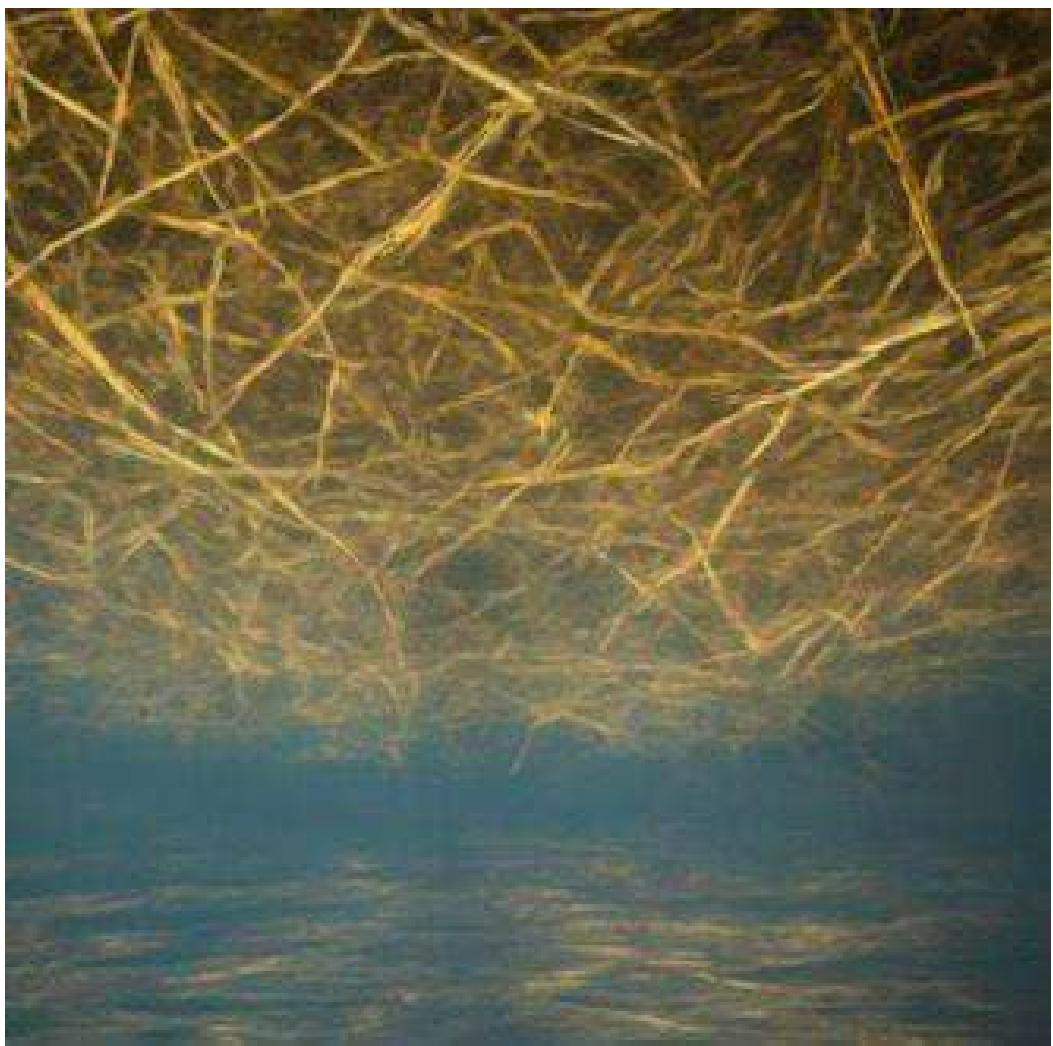
PABUCU DAMA ATILMAK

HIKÂYESİ

- Osmanlılar döneminde esnaf teşkilatı, Ahilik geleneğinin bir uzantısı olarak belli bir düzen içinde ve oldukça sağlıklı bir şekilde işlemiştir. Her esnaf teşkilatının bir kethüdası bulunur; kethüda, o meslek dalının inceliklerini, kanunlarını ve yönetim biçimini iyi bilen kişidir. Esnafın çalışma düzeni ve dürüstlüğü, “yiğitbaşı” denilen bilirkşi konumundaki bir esnaf temsilcisi tarafından denetlenirdi. Sanatında hile yapanlar olursa, yiğitbaşı bunu tespit edip kethüdasına bildirir ve gerekli cezai işlemler başlatılırdı. Bu sistem, günümüzdeki TSE (Türk Standartları Enstitüsü) kontrolörlüğüne benzer bir işlev görüyordu. O dönemlerde zanaatkarların yaptığı işlerde ihmal veya hileye rastlamak nadir görülen bir durumdur. Çabucak bozulan, yırtılan veya çürüyen mallarda hile aranır; bulunursa kethüdaya şikâyet edilirdi ve gerekli cezalandırma yapılırdı. Ayakkabı imalatı, bu tür şikâyetlere özellikle açık bir meslekti. Kısa sürede eskiyen ayakkabının kullanım hatası mı yoksa üretim hatası mı olduğu sık sık tartışma ve şikâyet konusu olurdu. Çürük, çabuk sökülen veya delinmiş ayakkabılar nedeniyle kethüdaya sık sık şikâyetler gelirdi. Yiğitbaşı, durumu araştırır ve tahkikat başlatırdı. Eğer bir imalat hilesi söz konusu ise ilgili usta çağrılır, esnafın ileri gelenleri, yiğitbaşı ve diğer meslek temsilcileri huzurunda kethüda tarafından uyarılır veya cezalandırılırdı. Aldığı ücretin müşteriye iadesi sağlanırdı. Dava konusu olan ayakkabının dama atılması, o usta için en büyük ayıp sayılırdı; meslekteki şeref ve itibarını zedeler, müşterisinin azalmasına yol açardı. Bu uygulama bütün esnaf teşkilatı için genel bir kural niteliğindeydi. Birisi hakkında “pabucu dama atıldı” denilmesi, artık o meslekten ekmek yemenin zor olduğuna işaret ederdi. Esnafın bu titizlikle iş görmesi Ahilik geleneğinden kalma bir uygulamaydı. O dönemde hatalı malzeme üreten zanaatkarlar Ahilik şeyhi tarafından meclisten çıkarılırdı. Rivayetlere göre, pabucu tekke damına atılan usta evine yalınayak gönderilirdi.

SAMAN ALTINDAN SU YÜRÜTMEK

HİKÂYESİ

- Vaktiyle bir ova köyünde, köylüler tarlalarını sulamak için ırmağın suyunu nöbetleşe kullanmak üzere anlaşmışlar. Irmak boyunda bulunan tarlalar, açılan kanallar vasıtasıyla sıra ile sulanıyormuş. Herkes ise kendi iş ve ziyaretleriyle meşgul oluyormuş.
- Köyün açık gözlerinden biri, daha fazla su alabilmek için tarlasına derin ama ince bir kanal kazıp ırmaktan su çalmayı aklına koymuş. Kanalı gizlemek amacıyla üzerini çalı, çırpı ve taşlarla örtüp araziye uydurmuş; en üste de saman yığınları koymuş ki kimse kanaldan şüphelenmesin.
- Bir müddet sonra, ırmağın daha aşağılarındaki tarlalara giden suyun azalması üzerine köylüler durumu araştırmaya karar vermişler. Ne çare ki arayıp taramaları sonuçsuz kalmış; suyun belirli bir noktadan sonra birdenbire azalmasına anlam verememişler. Nihayet tarlaları dolaşıp bakmaya başlamışlar. Kaçak su alan köylünün tarlasına geldiklerinde, bostandaki havuzun daha iyi mal su ile dolu olduğunu fark etmişler. Dikkatlerini çeken bir diğer şey ise havuzun üzerinde saman kırıntılarının yüzmesidir.
- Köylüler, samanların kaynağını araştırınca saman yığınlarına ulaşmış ve hileyi anlamışlar; samanları kaldırıncı kanalı bulmuşlar. Bunun üzerine köyün ihtiyar heyeti toplanmış ve köylüyü falakaya yatırmışlar. Değneği vururken de şöyle demişler:
- “— Saman altından su yürütür müsün? Al bakalım, hak ettiğin cezayı bugün de yiyesin!”
- Bu olay, başkalarına sezdirmeden menfaat temin eden veya insanları birbirine düşürüp ortalığı karıştıranlar hakkında söylenen bir sözün kökeni olmuştur.

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

HİKÂYESİ

- Hesaba ödemeyen “Sarı Çizmeli”nin hikayesi şöyle anlatılır:
- Sarı çizmeli modasının olduğu bir zamanda, İzmir eşrafından birisi uşağını çağırıp tembih etmiş:
- — Bak efendi, Aydın’dan Mehmet Ağa isimli birisi gelecek. Harman zamanında sarı çizme alması için ona 14 akçe vermiştim. Borcunun vadesi geldi, bugün defterden borcunu sileceksin. Faytona bin, hemen istasyona git. Adam uzun boylu, yaşlı, efe bıyıklı biridir; hemen tanırsın.
- Uşak istasyona varmış ve tren boşalmaya başlamış. Bir müddet tarifeye uygun adam aramış ama nafile. “Bari çizmesini tanıyayım” diyerek ayakları tarassuda taramaya başlamış. Ne var ki sarı çizmeli olanlar birbirine benzermiş; sonunda çaresizlik içinde en çok benzediği kişiye seslenmiş:
- — Mehmet Ağa, bizim bey seni konakta bekliyor.
- Tesadüf bu ya, sarı çizmeli adamın adı da Mehmet olup, Aydın’da kendisine “Ağa” diye hitap edilirmiş. Birlikte konağa gitmişler. Bey bakmış ki gelen sarı çizmeli ile borçlu Mehmet Ağa arasında hiçbir benzerlik yok. Elindeki deftere bir yandan doğru adını yazarken, diğer yandan uşağı göndermiş.
- Nihayet uşak bey demiş:
- — Burası koca bir şehir, sarı çizmeli de çok. Mehmet Ağa da seninkini yaz deftere bir daha.
- Bu hikâye halk arasında yayıldıktan sonra, kim olduğu ve ne olduğu belli olmayan kişilerden bahsederken “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” deyimini kullanılmaya başlanmıştır.

DOLAP ÇEVİRMEK

HIKÂYESİ

- Gizli kapaklı işler yapanlar hakkında söylenen “dolap çevirmek” deyimini, aslında eski konak geleneğinin bir yadigârıdır.
- Geçmişte, zengin konaklarında erkekler kısmına selamlık, kadınlar kısmına haremlik denilirdi. Aile dışından kimseler geldiğinde erkekler ve kadınlar ayrı otururdu. Konağın harem ile selamlık arasındaki duvarda bulunan dolap devreye girer ve iki taraf arasındaki hizmetler böyle yürütülürdü.
- Dolap, eksen etrafında dönen silindir şeklinde bir aparattır ve raflar halinde düzenlenmiştir. Kadınlar tarafından raflara yerleştirilen yemekler, dolap çevrilerek erkekler kısmına geçerdi. Oradan boşalan kaplar da yine aynı usulle geri alınırdı. Eski konakların çoğunda yemek servisi böyle yapılırdı; mahremiyet ilkesini korumak için dolapların her zaman kullanılması zaruriydi.
- Aşk, her devrin en geçerli duygusudur. Konaklarda hâliyle kadınlar, arabacılar, bahçıvanlar, aşçıları, hizmetçiler, yamaklar, dadılar ve kalfalar arasında fırsatını bulunca, aşklarını ilan etmek için kırmızı gül demetleri, çiçekler, ipekli mendiller, lokumlar, lavantalar gibi hediyeleri dolaplara koyarak karşı tarafa gönderirlerdi. Böylece konak sahibine fark ettirmeden dolap “çevrilmiş” olurdu.
- Hüseyin Rahmi’nin romanlarında bu dolap çevirmek eyleminin heyecanlı örnekleri abartılarak anlatılmıştır. Günümüze kadar gelen “dolap çevirmek” deyimini, bu gelenekten kaynaklanmaktadır.

KEÇİLERİ KAÇIRMAK

HİKÂYESİ

- Asabi davranışlar sergileyen, sinirli, bunalıma girmiş gibi davranan veya akli dengesini yitirmiş kişiler için “keçileri kaçırdı” deriz. Bu deyimın Burdur yöresinde ortaya çıktığı sanılmaktadır.
- Burdur’da bir çoban, keçi sürüsünü sabah erken saatten itibaren dağ bayır dolaştırdıktan sonra öğle sıcağında gölge bir yerde dinlendirmeye karar vermiş. Keçiler, çevik ve atik hayvanlardır; en sarp kayaların tepesine çıkar, zıplayıp en dar ve sarp yerlerdeki otlara bile ulaşırlar. Çoban, her zamanki güzergahının aksine o gün İnsuyu bölgesinde keçilerini yaylaya salmış. Ne var ki öğle sıcağında keçileri sulayacak bir su bulamamış. Çaresiz sürüyü bir ağacın gölgesinde dinlenmeye bırakıp kendisi de uykuya dalmış.
- Ağacın gölgesine sığmayan keçiler, iyice susayınca kendilerince bir yol bularak İnsuyu Mağarası’na gitmişler. Meğer bu mağarada yağmur sularından oluşmuş göletler ve kar suyu birikintileri varmış. Çoban uyandığında bir de bakmış ki sürü ortada yok. Çevreyi araştırmış ama mağaradan haberi olmadığı için çaresiz kalmış. İçinden, “Keçileri kaçırdık, sürü sahiplerine ne diyeceğim? Koskoca sürü kaybolmuş, köylüler beni öldürür!” diye geçirmiş.
- Çobanın bu telaşı köylüleri de şaşkına çevirmiş. Hep beraber sürünün kaybolduğu yere gitmişler; bir de ne görsünler, sürü kendi kendine otlamaya devam ediyormuş. Meğer öğle sıcağında mağarada dinlenen keçiler, suyunu içtikten sonra tekrar yayılmak üzere dışarı çıkmış. Sürüyü sayan köylüler her şeyin yerli yerinde olduğunu görünce, çobanın “Keçileri kaçırdım” diyerek sayıklaması, deli veya düzenbaz olduğundan şüphe uyandırmış.
- Birkaç gün sonra yeni bir çobanın başına da aynı olay gelmiş ve o da “keçileri kaçırdım” diyerek köye dönmüş. Bunun üzerine köylüler bölgeyi araştırmış ve İnsuyu Mağarası’nı bulmuşlar.
- Sonraki zamanlarda, keçilerini dinlendirmek isteyen çobanlar bu mağarayı kullanmış; mağarada dinlenen çobanların sürüsünü kaybettiğini sanmaları, “keçileri kaçırdı” deyimıyla ifade edilen deli divane hareketlerine ve sinir krizlerine benzetilmiş. Böylece bu deyim dilimize yadigâr kalmıştır.

ÇİZMEYİ AŞMAK

HİKÂYESİ

- Söyleyişte daha ziyade “Çizmeyi aşma” ya da “Çizmeyi geçme” biçiminde emir kipiyle kullanılır ve genellikle boyundan büyük bir işe girişmemek gerektiğini ima eder.
- Bu deyimın hikayesi şöyledir: Milattan önce 3. yüzyılda Efes’te Apel isimli bir ressam yaşarmış. Büyük İskender’in resimlerini yapmakla şöhret kazanmış olan Apel’in en büyük özelliği, yaptığı resimleri halka açması ve gizlendiği bir perdenin arkasından onların tenkitlerini dinleyip, hoşlarına gidecek yeni resimler için fikir geliştirmesi imiş.
- Günlerden birinde, bir kunduracı Apel’in resimlerinden birini tepeden tırnağa süzüp tenkide başlamış. Önce resimdeki çizimleri ele almış, görüşlerini bildirmiş ve kunduracılık sanatı bakımından değerlendirmelerde bulunmuş. Apel bunları dikkatle dinlemiş ve gerekli notları almış.
- Ancak bir müddet sonra adam, resmin üst kısımlarını da eleştirmeye ve teknik açıdan renklerin kontrastı ile gölgelerin derecesi üzerine ileri geri konuşmaya başlamış. Bunun üzerine Apel, perdenin arkasından bağırır: — Efendi, haddini bil! Çizmeyi yukarı çıkma!
- Böylece deyim, boyundan büyük işlere girişen veya haddini aşan kişiler için kullanılmaya başlanmıştır.

TASI TARAĞI TOPLAMAK

HİKÂYESİ

Bağdat'ta dilencilerden meşhur bir Abbas Hoş varmış. Mevsimine göre ya cerrah olarak çalışır, ya da dilencilik yapmak suretiyle zengin olurmuş. Bütün Bağdat'ın tanıdığı bu adamın şöhretinden istifade etmek isteyen sefil bir adam, Abbas'ı takibe başlamış. Nihayet bir Ramazan gecesı Abbas'ın hamama girdiğini görmüş ve ardınca içeri dalmış. Kurna başında yanına yaklaşıarak demiş ki:

— Efendim, ben dilencilige başlamaya karar verdim. Umarım ki bu asil sanatın inceliklerini bu kolunuzdan esirgemezsiniz. Ne kural ve usul varsa, bilcümle öğrenmek isterim. Şu mübarek geceler hürmetine lütfen ediniz. Abbas, bu giriş yapamı görünce şevke gelip cevap vermiş:

— Peki evlat, öğreteyim. Dilencilerin başlıca üç kuralı vardır:

Her nerede olursan ol istemeli.

Her kimden olursa olsun istemeli.

Her ne olursa olsun istemeli, yeni yetmeli.

Adam, o anda Abbas'ın elini öperek demiş ki:

— Ustam, ben fakirim, Allah rızası için bir şey. Abbas şaşırmış: —Burası hamam bile, burada dilencilik mi olur? Her nerede olursan istemeli dedim ya usta, iyi; ama ben zaten senin kadar fakir bir dilenciyim. İyi ama ikinci kural, istemek için adam seçmemek gerektiğini bildirmiyor muydu? Allah bu kuluna başında... Ben şimdi sana ne verebilirim? Elbisem dışarıda, paralarım evde. İşte ortada bir tasım, bir tarağım var. Usta, şimdi senden öğrendiğim kuralların üçüncüsü der ki, her ne olursa olsun istemeli; ben tası da tarağı da razıyım.

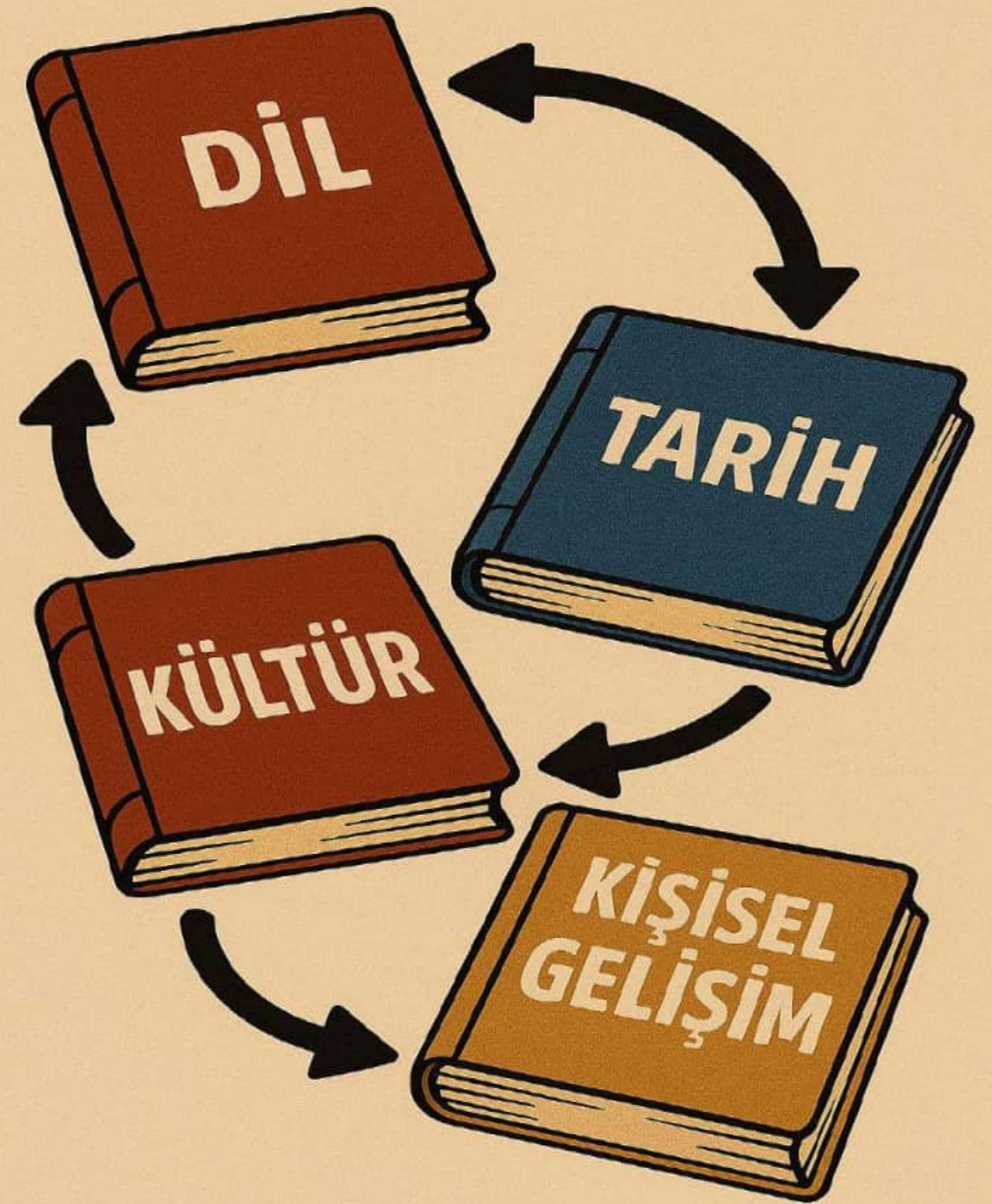
Abbas şaşkın kalmış; etraftan onları dinleyenler hayret etmiş. Adam tası ve tarağı alıp hamamdan çıkıp gitmiş.ü

O günden sonra Abbas dilencilige tövbe etmiş ve soranlara şöyle demiş:

— Tası ve tarağı toplattık. Artık bizden bu işler geçti.

**DİL FARKINDALIĞININ
KİŞİSEL DİL GELİŞİMİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

DİL FARKINDALIĞI NEDİR?

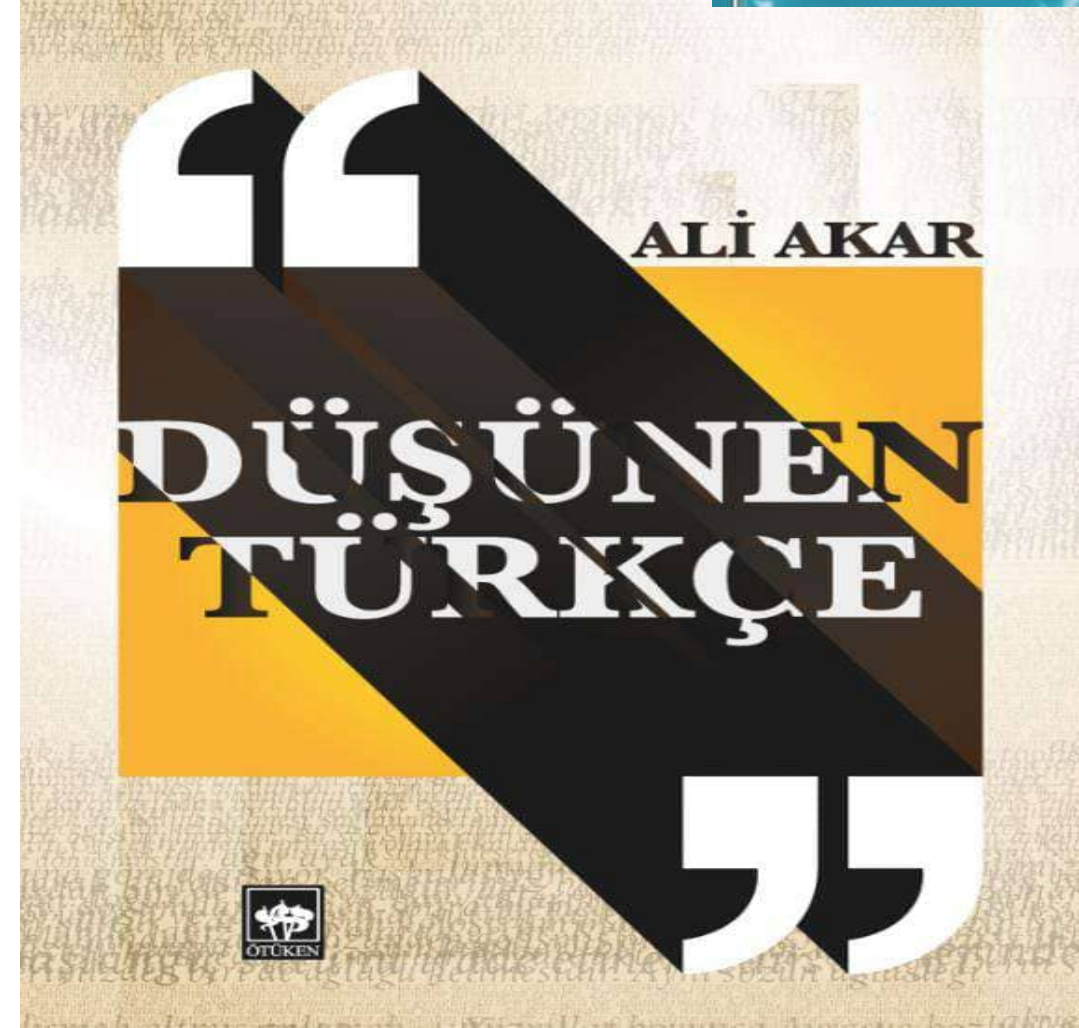
- Dil farkındalığı, bireyin kullandığı dilin yapısını, kelime haznesini, dilbilgisi kurallarını ve ifade biçimlerini bilinçli bir şekilde kavramasıdır.
- Bu farkındalık; dilin doğru, etkili ve güçlü kullanımını sağlayarak bireyin kendisini ifade etme becerisini artırır.
- Dil farkındalığına sahip bireyler, düşüncelerini daha açık ve etkileyici bir şekilde aktarabilir, iletişimde doğru kelime seçimleri yaparak anlaşılır ve derinlikli ifadeler kullanabilirler. Aynı zamanda, dilin evrimsel sürecine ve kültürel kimliğe duyarlı yaklaşımlar geliştirirler.

DİL FARKINDALIĞI KAZANIRSAK NE OLUR?

- Dil farkındalığı, bireyin kişisel ve profesyonel gelişiminde önemli bir rol oynar.
- Dili bilinçli bir şekilde kullanmak, iletişimin güçlenmesini sağladığı gibi bireyin düşüncelerini daha net ve etkili bir şekilde ortaya koymasına da yardımcı olur.

1. KELİME HAZNESİNİN GENİŞLEMESİ VE İFADE GÜCÜNÜN ARTMASI

- Dil farkındalığı yüksek bireyler, kelime çeşitliliği konusunda daha bilinçlidir ve anlatımda zenginlik kazanırlar. Kelime haznesi geniş olan bireyler, düşüncelerini ve duygularını daha güçlü bir şekilde ifade edebilir.
- Zengin bir kelime haznesi, yalnızca etkileyici konuşmalar yapmak için değil, aynı zamanda bireyin kendini daha özgüvenli ifade edebilmesi için gereklidir. Doğru kelime seçimi, anlatımın derinliğini artırır ve iletişimi güçlendirir.
- Dil farkındalığı olan bireyler, konuşmalarında ve yazılı metinlerinde gereksiz tekrarları önleyerek daha etkili bir anlatım oluşturabilirler. Kendi duygu ve düşüncelerini en doğru kelimelerle ifade etmek, bireyin iletişim becerilerini ileri düzeye taşımasına yardımcı olur.

KELİME HAZİNESİ

Gerisin geri Geldiği yere veya ters yöne doğru; gerisin geriye. Tekrar.

Sağaltmak Sağlığa kavuşturmak, iyileştirmek, iyi etmek, tedavi etmek.

Zıpçıktı Görgüsüz, fırsatçı kimse

Konuşlandırmak Savaş araç ve gereçlerini stratejik bir bölgede yerleştirmek.

Kekremsi Acımtırak, ekşimsi ve buruk olan (tat), Suratı asık, yüzü gülmeyen (kimse).

2. ANALİTİK VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME

BECERİLERİNİN GELİŞİMİ VE

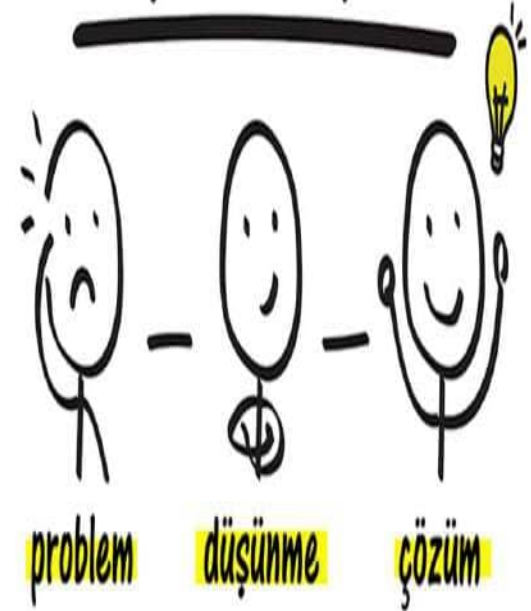
GÜÇLENMESİ

Dil farkındalığı yalnızca dilin becerileriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda bireyin düşünme sistematığını güçlendirerek analitik yeteneklerini geliştirmesine katkıda bulunur.

- Dil ve düşünce doğrudan birbirine bağlıdır. Kendi diline hâkim olan bireyler, düşüncelerini daha iyi organize edebilir, olayları analiz edebilir ve karmaşık meseleleri daha tutarlı bir şekilde çözümleyebilirler.
- Bir dilde kelime haznesinin geniş olması, bireyin düşünme gücünü artırır. Bir kavramı farklı kelimelerle açıklayabilmek, bireyin analitik düşünme becerilerini geliştirerek olayları farklı yönleriyle ele almasını sağlar.
- Dil farkındalığı aynı zamanda yaratıcı düşünmeyi de destekler. Kelime seçimlerinde özgünlük kazanan bireyler, anlatımlarında güçlü mecazlar ve anlamlı ifadeler kullanarak etkili bir anlatım oluşturabilirler.

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

3. KÜLTÜREL VE TARİHSEL BİLİNCİN ARTMASI

- Türkçemiz, tarih boyunca farklı kültürel etkileşimler ve toplumsal değişimler ile şekillenmiş, zengin bir yapıya sahip olmuştur. Ancak günümüzde küreselleşme ve yabancı kelimelerin gereğinden fazla kullanılması, dilimizin özgün yapısının zayıflamasına neden olabilir.
- Dil farkındalığı, bireyin yalnızca dil becerilerini geliştirmesiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda kültürel ve tarihsel bilincin artmasını da sağlar. Dilin evrimi, toplumların gelişimi ile doğrudan ilişkilidir.
- Dil farkındalığı yüksek bireyler, Türkçenin kökenlerini, dil kurallarını ve kullanım biçimlerini daha bilinçli bir şekilde kavrayarak kültürel kimliklerini koruma noktasında önemli bir rol oynarlar. Dilin korunması, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından büyük bir önem taşır.

DİL FARKINDALIĞINI KAZANMAZSAK NE OLUR?

"Türkçe giderse,
Türkiye Gider!
Yabancı dille eğitim
ile Türkiye gider."

OKTAY
SİNANOĞLU
BYE BYE
TÜRKÇE

1. İLETİŞİM ZAYIFLAR VE ANLAM

KARMAŞALARı ORTAYA ÇIKAR

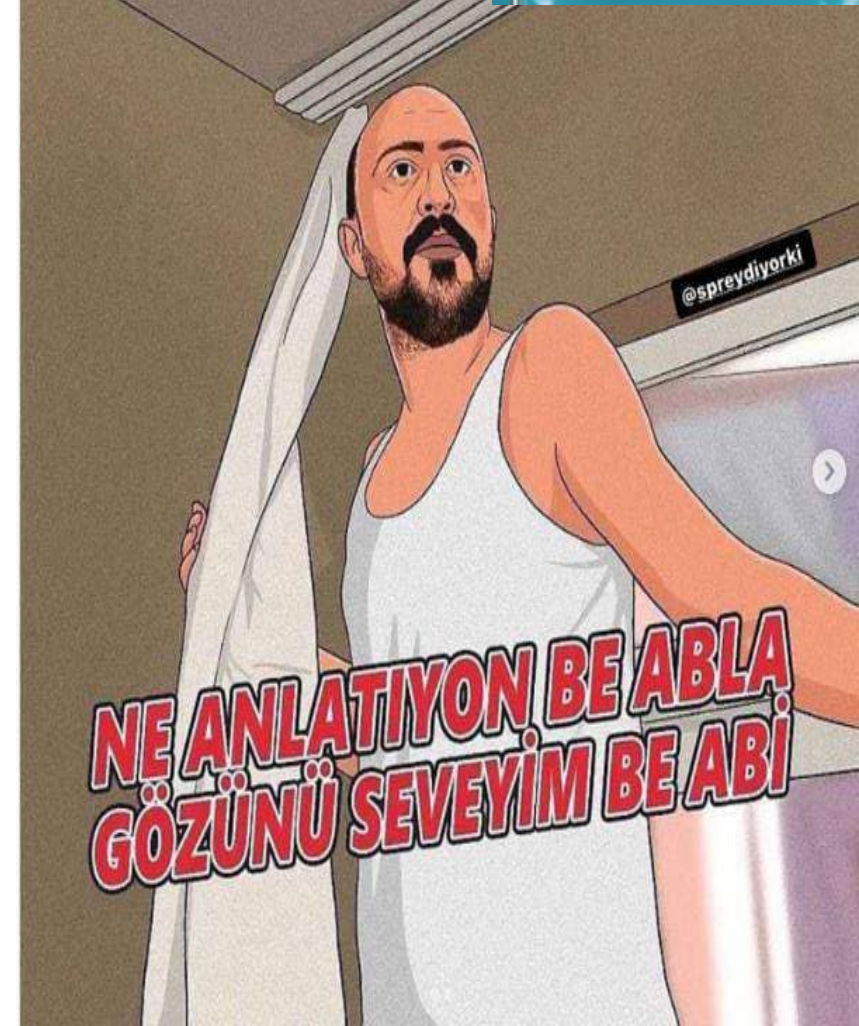
- Dil farkındalığı eksik bireyler, düşüncelerini yeterince net ve akıcı ifade edemezler. Bu durum, iletişimde kopukluklara ve yanlış anlaşılmalara yol açar.
- **Duygular ve düşünceler tam aktarılamaz:** Kelime seçimlerindeki yetersizlik nedeniyle ifadeler güçsüz kalır.
- **Konuşma ve yazılarda belirsizlik oluşur:** Düzgün cümle yapıları kullanılmadığında, mesajın anlaşılması zorlaşır.
- **Karşılıklı iletişimde yanlış yorumlamalar yaşanır:** Sözcüklerin bilinçsiz kullanımı, yanlış anlamaların önünü açabilir.
- Örneğin, dil farkındalığı olmayan bir kişi, karmaşık bir düşüncüyü aktarmakta zorlanabilir ve karşı tarafın mesajı tam anlamaması nedeniyle iletişim kopuklukları yaşanabilir.

2. KELİME HAZNESİ DARALIR VE İFADE GÜCÜ ZAYIFLAR

- Kelime haznesi geniş olan bireyler, düşüncelerini güçlü ve etkileyici bir biçimde ifade edebilirler. Ancak dil farkındalığı kazanılmazsa, bireyin kelime dağarcığı daralır ve ifade yeteneği zayıflar.
- **Dil monotonlaşır:** Kelime çeşitliliği olmadığı için cümleler etkisiz hale gelir.
- **Yüzeysel anlatım ortaya çıkar:** Derinlikli ve özgün ifadeler yerine basit ve tekrarlayan cümleler kullanılır.
- **Duygular ve düşünceler tam olarak yansıtılamaz:** Kelime yetersizliği nedeniyle iletişim eksik kalır.
- Kelime haznesi geniş olmayan bireyler, konuşmalarında veya yazılarında güçlü ifadeler kullanamaz ve çoğu zaman anlatımda eksiklikler yaşarlar.

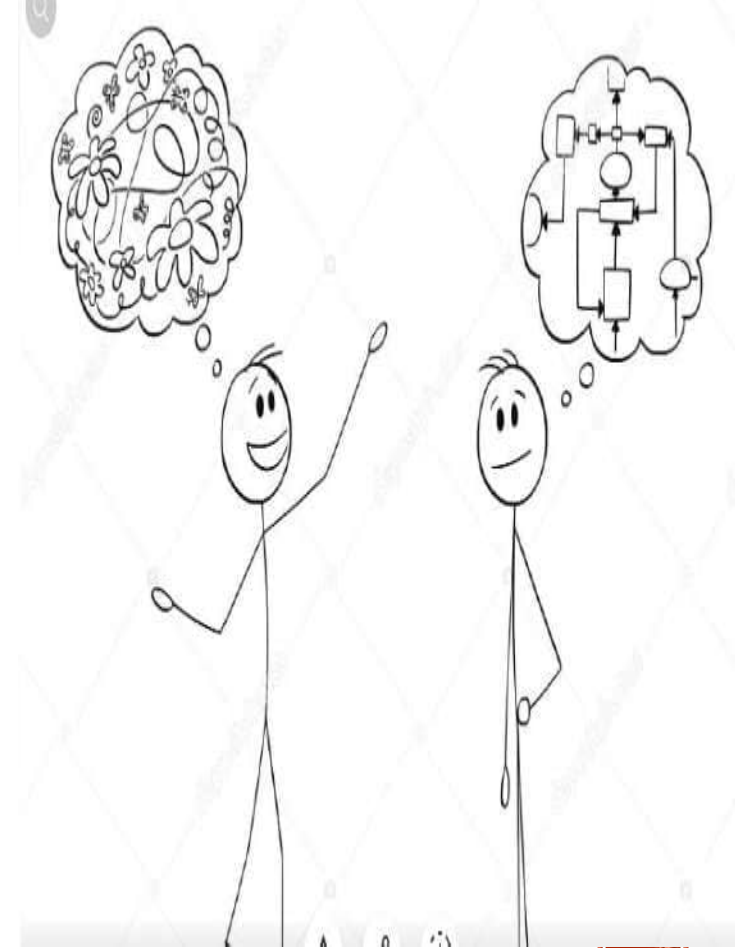

3. DÜŞÜNME BECERİLERİ VE ANALİTİK

YETENEKLER ZAYIFLAR

- Dil farkındalığının eksikliği, bireyin düşünme sistematığını doğrudan etkiler. Dil ve düşünce birbiriyle bağlantılıdır; bu nedenle dili bilinçsiz kullanan bireylerin düşünme becerileri de zayıflayabilir.
- **Mantıklı düşünme sistematığı kaybolur:** Kelimeleri bilinçsiz kullanmak, düşünceleri doğru organize etmeyi zorlaştırır.
- **Karmaşık konuları anlama becerisi azalır:** Analitik düşünme gerektiren meselelerde birey zorlanır.
- **Fikirler eksik ve düzensiz ifade edilir:** Düşünceler açıkça ortaya konulamaz, bu da iletişimi daha karmaşık hale getirir.
- Dili bilinçsiz kullanan bireyler, eleştirel ve analitik düşünme süreçlerinde zorluk yaşarlar. Bu durum hem akademik başarıyı hem de sosyal iletişimi olumsuz etkileyebilir.

4. KÜLTÜREL VE TARİHSEL BİLİNÇ KAYBOLABİLİR

- Dil farkındalığı, bireyin kültürel kimliğini korumasını ve dilin tarihsel bağlarını anlamasını sağlar. Ancak bu bilinç kazanılmazsa, toplumsal ve bireysel dil kullanımında köklü kayıplar yaşanabilir.
- **Dil kökenleri unutulabilir:** Kelimelerin tarihsel gelişimi göz ardı edilerek, dilin doğal yapısı değişebilir.
- **Toplumsal hafıza zayıflar:** Deyimler, atasözleri ve geleneksel anlatım biçimleri unutularak kültürel miras kaybolur.
- **Yabancı kelimelerin aşırı kullanımı artar:** Türkçeye uygun karşılıklar yerine yabancı terimler tercih edilirse, dilin kimliği zamanla erozyona uğrayabilir.
- Örneğin, geleneksel bir Türk atasözü yerine yabancı bir ifade kullanıldığında, dilin özgün yapısı yavaş yavaş değişime uğrar ve kültürel hafıza eksilir. Dil farkındalığı olmadan nesiller arasında dilin doğru aktarımı sağlanamaz, bu da toplumun kimliğinin ve kültürel bağlarının zayıflamasına yol açar.

5. PROFESYONEL VE AKADEMİK BAŞARI ZARAR GÖRÜR

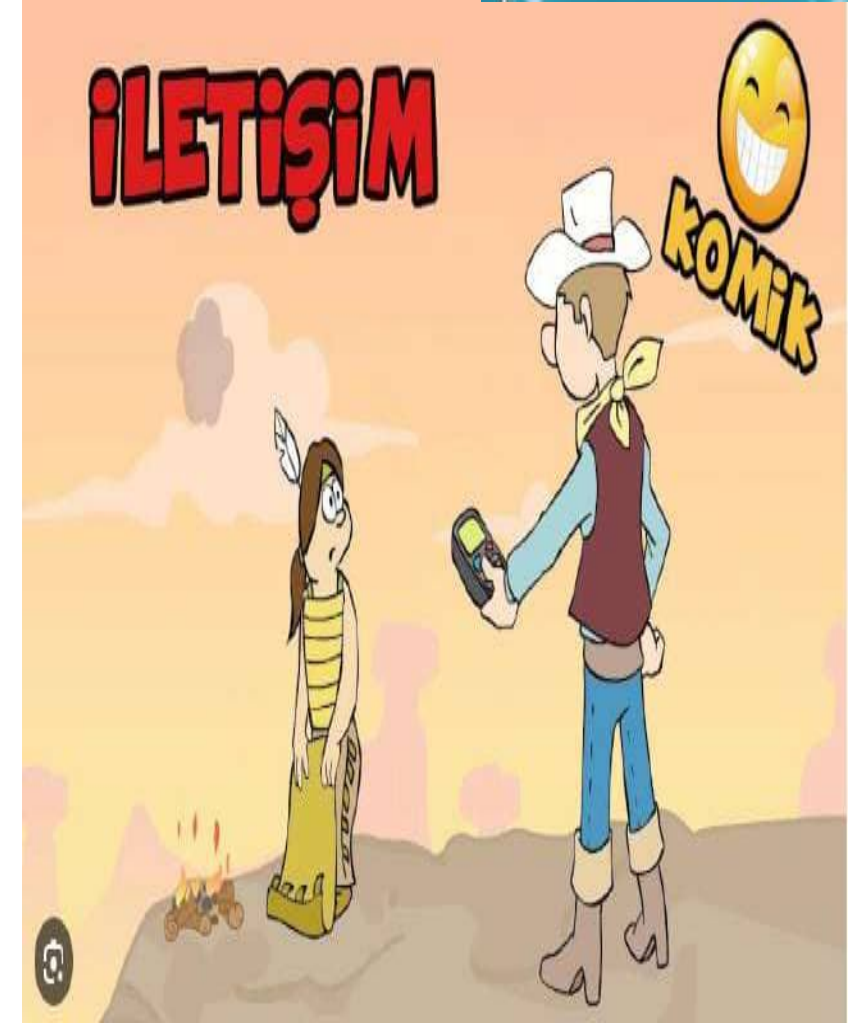
- Dil farkındalığının eksikliği, iş dünyasında ve akademik hayatta bireyin başarısını doğrudan etkileyebilir. Çünkü dil, yalnızca sosyal iletişimde değil, yazılı ve sözlü profesyonel süreçlerde de büyük bir rol oynar.
- **Akademik yazılarda anlam belirsizlikleri ortaya çıkabilir:** Bilimsel ve resmi metinlerde dilin doğru kullanılması önemlidir. Dil farkındalığı olmayan bireyler, anlatım bozuklukları ve eksik ifadeler nedeniyle akademik başarılarını olumsuz etkileyebilirler.
- **İş dünyasında yanlış iletişim ve anlaşmazlıklar yaşanabilir:** Profesyonel ortamlarda dilin doğru kullanımı, net ve etkili bir iletişim sağlar. Dil farkındalığı olmadan bireyler, iş görüşmelerinde veya yazışmalarda etkisiz kalabilir.
- **Dil eksikliği güven sorununa yol açabilir:** Kendi dilini etkili şekilde kullanamayan bir bireyin özgüveni azalabilir ve karşısındaki kişi üzerinde daha az etkili olabilir.
- Örneğin, dil farkındalığı düşük olan bireyler iş görüşmelerinde veya akademik makale yazımında zorlanabilirler. Dil becerileri güçlü olan bireyler ise kendilerini net ve etkili bir şekilde ifade ederek profesyonel ve akademik dünyada daha başarılı olabilirler.

6. KISA VE YÜZEYSEL İLETİŞİM BİÇİMİ YAYGINLAŞIR

- Dil farkındalığı eksik bireyler, kısa ve yüzeysel cümleler kullanma eğilimindedir. Bu durum, iletişimin niteliğini düşürerek ifadelerin derinliğini kaybetmesine neden olabilir.
- **Dilin zengin yapısı kaybolur:** Cümleler, bağlaçlar ve yan tümceler yerine basit ifadelerle sınırlandırılabilir.
- **Yüzeysel ve kopuk anlatımlar yaygınlaşır:** Düşünceler yeterince detaylandırılmadan iletilir.
- **Anlatım gücü ve ikna edici dil zayıflar:** Özgün ve etkileyici ifadeler yerine sıradan ve basit kelimeler tercih edilir.
- Örneğin, bir fikri açıklarken uzun ve tutarlı cümleler yerine kısa, kopuk ve eksik ifadeler kullanmak, iletişimin kalitesini düşürerek karşı tarafın mesajı tam anlamasını zorlaştırabilir.
- Dil farkındalığı kazanılmadığında, yüzeysel anlatım yaygınlaşarak dilin doğal zenginliği kaybolabilir.

7. DILIN YAPISAL BOZULMASI VE YANLIŞ KULLANIMLAR ARTAR

- Dil farkındalığı olmadan bireyler, dilin kurallarına uygun olmayan ifadeler kullanmaya başlayabilir. Bu da zamanla dilin yapısal bozulmasına neden olabilir.
- **Dilbilgisi hataları artar:** Yanlış kelime seçimleri, anlatım bozuklukları ve eksik ifadeler sıklaşır.
- **Gereksiz yabancı kelime kullanımı yaygınlaşır:** Özellikle medya ve dijital içeriklerde Türkçe karşılıkları olan kelimeler yerine yabancı terimler tercih edilmeye başlanabilir.
- **Dil kurallarına uyumsuzluk toplum genelinde yaygınlaşır:** Dilbilgisi hataları ve kelime yanlışlıkları normalleşerek dilin doğal yapısını etkileyebilir.

DİL FARKINDALIĞINI KAZANMAK İÇİN

YAPILMASI GEREKEN FALTI.TVFTI.FR

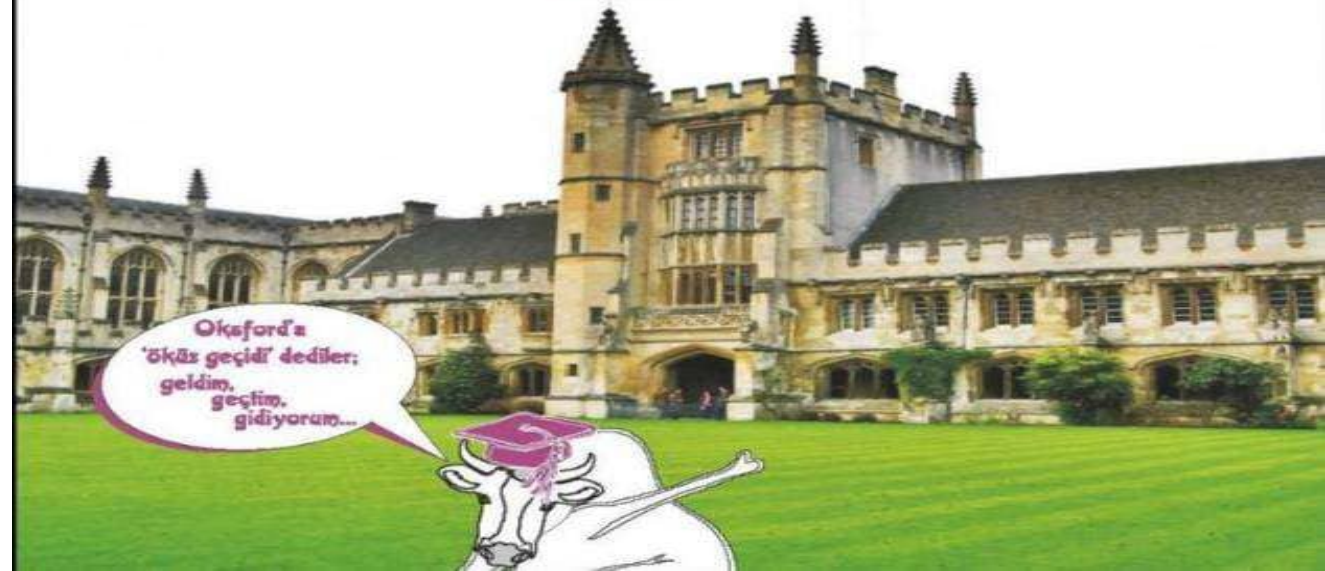

KERİM DEMİRCİ

OKSFORD'UN

ÖKÜZÜ

Kelimelerin Şaşırtıcı Kökenleri

1. OKUMA ALIŞKANLIĞI EDİNMEK

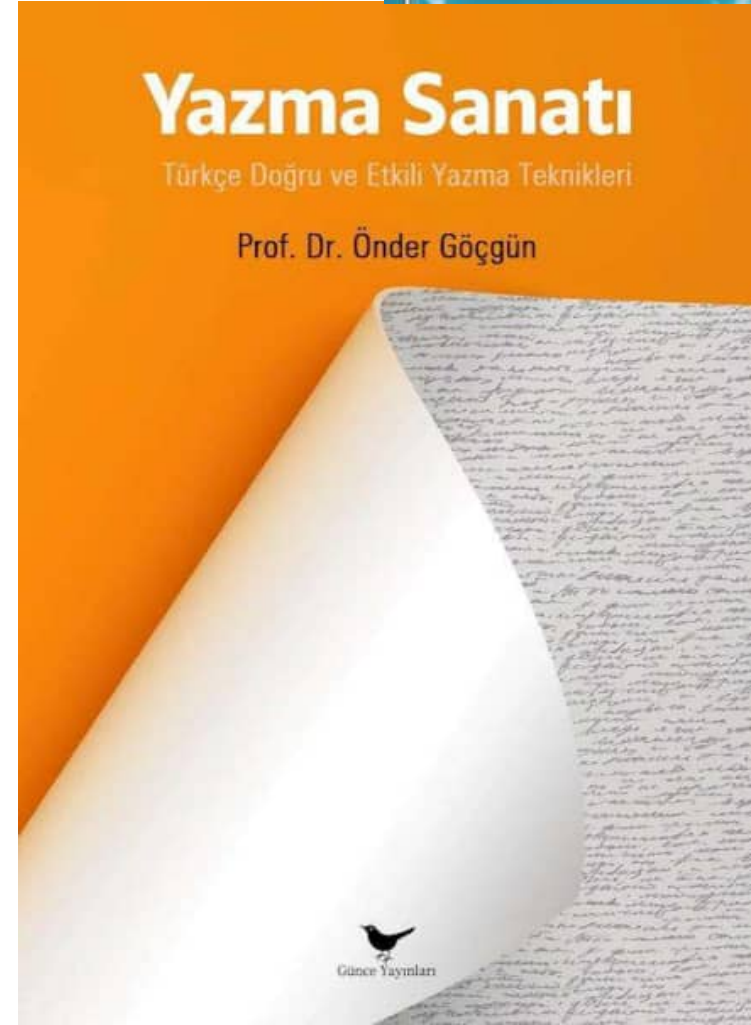
- Okuma, dil farkındalığı kazanmanın en temel yollarından biridir. Düzenli kitap, makale ve akademik metin okuma alışkanlığı edinmek, kelime haznesini genişletirken anlatım gücünü de artırır.
- Edebî eserler okumak:** Romanlar, öyküler ve şiirler dilin estetik yönünü güçlendirir ve kelime çeşitliliği sunar.
- Bilimsel ve akademik makaleler incelemek:** Farklı disiplinlerden araştırmalar, dilin sistematik kullanımını öğretir.
- Gazete ve dergi okumak:** Güncel olaylara yönelik içerikler, dilin farklı tonlarını ve anlatım biçimlerini tanımayı sağlar.
- Farklı dönemlerden eserleri analiz etmek:** Tarihî metinler, dilin zaman içerisindeki değişimini anlamaya yardımcı olur.

2. YAZMA ÇALIŞMALARı YAPMAK

- Dil farkındalığı kazanmanın bir diğer yolu düzenli yazı yazmaktır. Yazma çalışmaları, kelime kullanımını bilinçli hale getirir ve dilin kurallarına hâkimiyeti artırır.
- **Günlük tutmak:** Günlük yazıları, bireyin düşüncelerini açıkça ifade etmesini sağlar.
- **Deneme ve makale yazmak:** Dilin etkili kullanımını güçlendirir ve mantıklı akış oluşturmayı öğretir.
- **Öykü veya şiir yazmak:** Duygusal ifadeleri güçlendirmek ve kelime çeşitliliğini artırmak için yaratıcı yazılar kaleme almak faydalıdır.
- **Metinleri gözden geçirip düzenlemek:** Yazılan bir metni dikkatle inceleyerek anlam bütünlüğü sağlamak, dil farkındalığını artırır.

3. DİLBİLGİSİ KURALLARINA BİLİNÇLİ DİKKAT ETMEK

- Dil farkındalığının en önemli unsurlarından biri, dilbilgisi kurallarına hâkim olmaktır. Doğru ve etkili anlatım oluşturmak için kuralları bilinçli bir şekilde uygulamak gerekir.
- **Türk Dil Kurumu (TDK) standartlarına uygun yazım kurallarını öğrenmek:** Noktalama işaretleri, cümle yapıları ve anlam ilişkilerine dikkat ederek yazmak.
- **Dilbilgisi kitaplarını ve akademik kaynakları incelemek:** Türkçenin doğru kullanımı için temel bilgiler edinmek.
- **Örnek cümleler oluşturmak ve analiz etmek:** Kelime yapıları ve cümle kurma biçimlerini bilinçli bir şekilde incelemek.

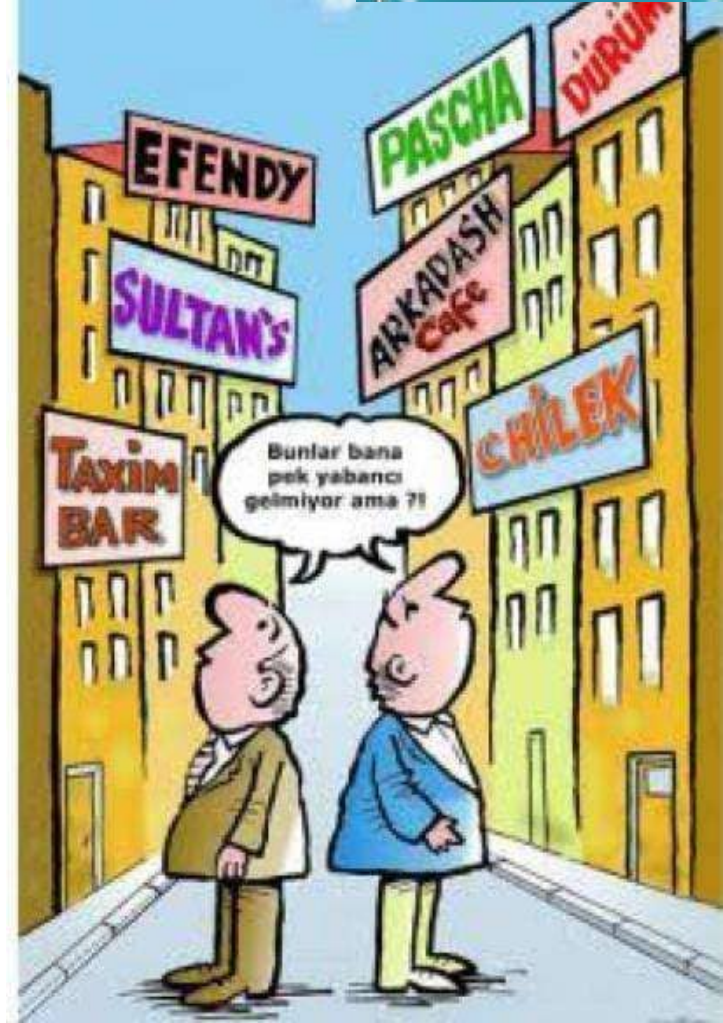

4. YABANCI SÖZCÜKLER YERINE TÜRKÇE

KARŞILIKLARINI KULLANIMAK

- Dil farkındalığı kazanmanın en önemli adımlarından biri, Türkçeye sadık kalmaktır. Günlük dilde ve yazılı metinlerde yabancı sözcükler yerine Türkçe karşılıklarını tercih etmek dilin korunmasını sağlar.
- **Türkçeleştirilmiş kelimeleri bilinçli bir şekilde kullanmak:**
"deadline" yerine "son tarih", "trend" yerine "akım", "feedback" yerine "geri bildirim" kullanmak.
- **Medya ve dijital içeriklerde yabancı terimlerin aşırı kullanımını eleştirel bir gözle incelemek:** Reklamlar, sosyal medya ve televizyon programlarında dilin nasıl kullanıldığına dikkat etmek.

5. SÖYLEŞİ VE TARTIŞMALARA KATILMAK

- Dil farkındalığı kazanmanın etkili yollarından biri, dil ve kültür üzerine yapılan söyleşilere katılmaktır. Tartışmalar, bireyin kelime seçimlerini bilinçli hale getirmesine yardımcı olur.
- **Dilin doğru kullanımı üzerine akademik tartışmalara katılmak:** Üniversite veya kültürel etkinliklerde dil üzerine yapılan konuşmaları takip etmek.
- **Konuşmalarda bilinçli kelime seçimleri yapmak:** Duyguların ve düşüncelerin doğru aktarılması için dilin etkili kullanılması.
- **Dil üzerine seminerlere katılmak ve yazılar paylaşmak:** Dil bilinci geliştiren etkinliklerde yer almak ve farkındalık yaratmak.
- Burada;

Değerli konferanslara katılmak ve oradaki iyi konuşmacıların anlattıklarını dinlemek lazım. Bu konuyla alakalı bir ayrıntı vermek istiyorum müsaadenizle:

- Demek ki bir dil farkındalığı kişide oluşsa yani dilin önemi, güzelliği ve dilimize kazandırdıkları, geçmiş ve gelecekteki rolü biliyor olsak okuduğumuzu ve dinlediğimize eleştirel (ne demek istedi, acaba doğru mu söyledi, acaba yanlış mı, şöyle anlatabilir miydi şeklinde düşünmek) bir dinleme yaparız ve okuruz. Ve bu sayede dil farkındalığı kazanmış oluruz
- Sözlükte “araştırmak, dikkatle bakmak” anlamındaki **cess** kökünden türeyen **tecessüs** “gözetlemek, bir haberi araştırmak, iyice öğrenmek” demektir. Biz tecessüsü kaybettik, öğrenciler derste bizi; dışarıda başkalarını dinliyorlar ama duydukları cümleler içerisinde anlamını bilmediği bir sürü kelimeler var.
- Mesela, “muhtemelen” yarın bu işi bitiririm. Burada muhtemelen kelimesinin ne anlama geldiğini bilmiyor. Bu kelimelere takılmıyorlar acaba ne demek istedi, anlamı neydi diye düşünmedikleri için de o cümleyi, kelimeyi veya konuşmayı anlamıyorlar. Haliyle iletişim sağlanamamış oluyor. Bu yüzden bir tecessüsü kaybettik diyorum.

6. MEDYA VE DİJİTAL İÇERİKLERİ BİLİNÇLİ TÜKETMEK

- Medya ve dijital platformlar, dil kullanımını şekillendiren en önemli araçlardan biridir. Sosyal medya, televizyon, haber içerikleri ve dijital mesajlaşma biçimleri bilinçli bir şekilde takip edilmelidir. Dil farkındalığı olmayan bireyler sosyal medyanın dile ne kadar zarar verdiğini fark etmeden sadece eğlence veya vakit geçirmek amaçlı kullanmaya devam eder. Oysa;
- Televizyon programlarında kullanılan dili analiz etmek:** Konuşma biçimlerini ve kelime tercihlerini eleştirel bir gözle değerlendirmek.
- Sosyal medya platformlarında dilin nasıl kullanıldığını gözlemlemek:** Kelime yanlışlarının ve kısaltmaların dil üzerindeki etkilerini incelemek.
- Emoji ve kısaltmaların aşırı kullanımını değerlendirmek:** Yazılı iletişimde dilin yüzeyselleşmesini önlemek için bilinçli dil kullanımı tercih etmek.
- Dil farkındalığını güçlendirmek için medya içeriklerini eleştirel bir gözle takip etmek önemlidir.

7. DEYİMLER VE ATASÖZLERİNİ KULLANMAK VE ANLAMLARINI ÖĞRENMEK

- Dilimizin zenginliği deyimler ve atasözleriyle korunur. Bunları günlük hayatta kullanmak ve anlamlarını öğrenmek dil farkındalığını artırır.
- **Günlük konuşmalarda deyim ve atasözü kullanımına özen göstermek:** Anlatımı daha etkili ve güçlü hale getirmek için atasözlerini ve deyimleri bilinçli şekilde seçmek.
- **Deyimlerin tarihî kökenlerini incelemek:** Dilin geçmişle olan bağlarını anlamak.
- **Edebî eserlerde kullanılan anlatım biçimlerini incelemek:** Yazarların dil kullanımını gözlemleyerek kelime haznesini güçlendirmek.

ATASÖZLERİ ve DEYİMLERİ

"Baldız baldan tatlıdır." değil,
"Daldız baldan tatlıdır." biçimindedir.
(Daldız: Bal almak için kullanılan demir kepçe)

"Aptala malum olumuş." değil,
"Abdala malum olumuş." biçimindedir.
(Aptal: Alik Abdal: Derviş)

"Eşek hoş laftan ne anlar." değil,
"Eşek hoşaftan ne anlar." biçimindedir.

"Göz var nizam var." değil,
"Göz var ızan var." biçimindedir.
(ızan: Anlayış Nizam: Düzen, Kural)

"Saatler olsun" değil,
"Sihhatler olsun." biçimindedir.
(Sihhat: Sağlık)

"Güzele bakmak sevaptır." değil,
"Güzel bakmak sevaptır." biçimindedir.

8. UZUN VE TUTARLI CÜMLELER KULLANMAK

- Kısa cümleler yerine uzun ve mantıklı geçişler içeren ifadeler kullanmak dil farkındalığını artırır.
- **Bağlaçlar ve yan tümcelerle desteklenmiş cümleler oluşturmak:** Anlatımı daha detaylı ve derinlikli hale getirmek.
- **İçeriği güçlü ve kapsamlı bir şekilde sunmak:** Yüzeysel ifadeler yerine detaylı açıklamalar yapmak.
- **Akademik ve edebî yazılarda uzun cümleler kullanmak:** Dilin anlatım gücünü artırmak.
- Uzun cümleler, düşüncelerin daha net ve etkili ifade edilmesini sağlar ve dil farkındalığını güçlendirir.
- NOT: Uzun cümlelerin anlaşılır olması da gerekmektedir.

Kavramsal osmozun bileşik açılımında, tersine entropik dalgalanmaların paralaks etkisiyle hipermetafiziksel boyutların soyut mekânsal bilinçle örtüşüp örtüşmediğini irdeleyen semantik çöküş, anti-dilbilimsel bağlamda paradoksal bir kronotop yaratır ve sonuç olarak, kelime evreninin fraktal yapısıyla uyumsuz bir ritmik rezonansa sürüklenir.

SONUÇ: DİL BİLİNCİ İLE KENDİ GELİŞİMİMİZE KATKI SAĞLAMAK

- Dil farkındalığı, bireyin iletişim becerilerini geliştirerek kendisini daha güçlü ifade etmesini sağlar. Aynı zamanda bireyin düşünme sistematığını güçlendirerek analiz ve değerlendirme yeteneklerini artırmasına yardımcı olur.
- Dil bilinciyle kendimizi daha iyi ifade edebilir, toplumsal iletişimi güçlendirebilir ve kültürel mirasımızı geleceğe taşıyabiliriz.
- Dilin bilinçli kullanımı, toplumun düşünce sistemini ve kültürel kimliğini koruyarak sürdürülebilir bir gelecek yaratır.

Galat-ı Meşhurlar: Doğru Bildiğimiz Yanlışlar

Galat-ı Meşhur Nedir?

"Galat" kelimesi Arapçada "yanlış", "Meşhur" ise "herkes tarafından bilinen" anlamına gelir.

Herkes Tarafından Bilinen Yanlış

"Galat-ı Meşhur", herkes tarafından doğru bilinen, ancak aslında yanlış olan ifadeler için kullanılır. Bu yanlışlar zamanla o kadar yaygınlaşır ki, doğru kullanımlarının yerini alarak dilin doğal bir parçası haline gelir.

$$\frac{\text{GALAT-I MEŞHUR}}{\text{YANLIŞ}} + \frac{\text{HERKESÇE}}{\text{BİLİNEN}} \\ = \text{HERKES TARAFINDAN} \\ \text{DOĞRU BİLİNEN YANLIŞ}$$

Neden Yanlışlara Gz Yumuyoruz?

"Galat-ı Meşhur Lgat-ı Fasihten evladır."

Yaygın olarak yapılan yanlış, sözlüklerdeki (az bilinen) doğru kullanımdan daha iyidir/üstündür anlamına gelir.

Bu söz, dilin işlevselliği ve iletişimi kolaylaştırması adına bazen hatalı kullanımlara göz yumulabileceğini gösterir.

Çoğul Eki Kurbanları

Türkçedeki "-ler, -lar" ekini kullanma alışkanlığımız, Arapçadan dilimize geçen bazı kelimelerin zaten çoğul olduğunu gözden kaçırmamıza neden oluyor.

Evraklar

- "Evrak", zaten "**varak**" (belge) kelimesinin çoğuludur. Bu yüzden "**evraklar**" demek, aslında "Evraklarlar" gibi bir anlam taşır.

Evlatlar

- Benzer şekilde, "**evlat**" kelimesi de Arapça "**velet**" (çocuk) kelimesinin çoğuludur.

HANGİSİ DOĞRU?

SU UYUR
DÜŞMAN UYUMAZ

SÜ UYUR
DÜŞMAN UYUMAZ

Ses ve Harf Benzerlikleri

Su mu Uyumaz, Asker mi?

Yanlış: "Su uyur düşman uyumaz."

Doğru: "Sü uyur düşman uyumaz."

"Sü" Ne Demek?

"Sü" kelimesi eski Türkçe'de **"asker"** anlamına gelir. Deyim, düşman her zaman tetikteyken, askerlerin bile bir anlık gaflet içinde olabileceğini vurgular.

Zamanla, halk arasında kelime "su" şekline dönüşmüştür.

HANGİSİ DOĞRU?

SELVİ BOYLUM

SERVİ BOYLUM

Yanlış: "Selvi"

Doğru: "Servi"

Servi, ince ve uzun yapısıyla bilinen bir ağaç türüdür. **Halk arasında da insanların boyuna ithafen servi boylu denir.** Bu kelime, zamanla halk dilinde **"selvi"** şekline dönüşmüştür ancak doğrusu **"servi" şeklindedir.**

TÜRKAN ŞORAY

KADİR İNANIR

AHMET MEKİN

SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM

YÖNETMEN ATIF YILMAZ

CENGİZ AYTMAOV'UN ÖYKÜSÜNDEN UYARLANMIŞTIR

YÖNETMEN ATIF YILMAZ YAPIMCI ARIF KESKİNER SENARYO ALİ ÖZGENTÜRK
TÜRKAN ŞORAY KADİR İNANIR AHMET MEKİN NURHAN NUR HÜLYA TUĞLU CENGİZ
SEZİCİ İHSAN YÜCE ELİF İNCİ KAMERA ÇETİN TUNCA MÜZİK CAHİT BERKAY

MINIMALİST AFİŞLER

Yanlış: "Selvi"

Doğru: "Servi"

Servi, ince ve uzun yapısıyla bilinen bir ağaç türüdür. **Halk arasında da insanların boyuna ithafen servi boylu denir.** Bu kelime, zamanla halk dilinde **"selvi"** şekline dönüşmüştür ancak doğrusu **"servi"** şeklindedir.

HANGİSİ DOĞRU?

SAATLER OLSUN

SIHHATLER OLSUN

Yanlış: "Saatler olsun."

Doğru: "Sihhatler olsun."

Bu ifade, tıraş olan veya banyo yapan birine **"sağlık ve esenlikler dilemek"** amacıyla kullanılır. Zamanla "saat" kelimesiyle karıştırılarak yanlış bir kullanıma yol açmıştır.

HANGİSİ DOĞRU?

Kedi ulaşamadığı
ciğere mundar der

Kedi ulaşamadığı
ciğere murdar der

Yanlış: "Mundar"

Doğru: "Murdar"

Murdar kelimesinin anlamı pis ve kirli demektir. Kişinin elde edemediği şeyi zaten istemiyormuş gibi davrandığı durumlarda kullanılır.

Deyimler ve Diğer Yaygın Yanlışlar

→ Gz Var Nizam Var

Doğrusu: "Göz var **izan** (anlayış) var."

İzan anlayış, kavrayış anlamına gelir. Yani bir şeyin göz ve akıl yoluyla anlaşılabilirliğini belirtmek için kullanılır.

→ Cümbür Cemaat

Doğrusu: "**Cumhur** (halk) cemaat."

"Cümbür" kelimesinin tek başına bir anlamı yoktur. Halkın toplu bir şekilde bir araya gelmesini ifade eder.

→ Ateş olsan cürmün kadar

Doğrusu: "Ateş olsan cirmin kadar"

Cürüm suç; cirim ise cüsse anlamına gelmektedir. Yani cüssen kadar, kapladığın yer kadar yakarsın anlamına gelir.

→ Hatasıyla Sevabıyla

Doğrusu: "Hatasıyla **savabıyla**" (doğrusuyla).

"Savap", doğru veya iyi olan şey anlamına gelir. Deyim, bir kişinin tüm iyi ve kötü yönleriyle birlikte kabul edilmesi gerektiğini belirtir.

TDK Güncel Türkçe Sözlüğü'nde “Eşek hoşaftan ne anlar. (Suyunu içer, tanesini bırakır.)” şeklinde geçmektedir.

Eşek hoşaftan ne anlar.

Eşek hoş laftan ne anlar.

Galat-ı Meşhur'un Kalıcılığı

Gördüğümüz gibi, bu kelimeler anlam olarak yanlış olsa da dilimize kök salmış ve doğruluğunu artık pek sorgulamıyoruz.

☐ Dil, canlı bir yapıdır ve sürekli bir değişim içindedir. Galat-ı meşhurlar, bu değişimin doğal bir parçasıdır.

Duygu ve düşüncelerimize tercüman oldukları sürece bu "galat"ları kullanmaya devam edeceğiz gibi görünüyor. Çünkü dilin esas amacı, anlaşılma ve iletişim kurmaktır.

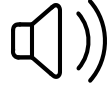
Türkçenin Zamanla Değişen Kelimeleri

Dil, toplumların en değerli hazinesidir. Türkçe, binlerce yıllık tarihinde sayısız değişim ve dönüşüm geçirerek bugünkü zenginliğine kavuşmuştur. Bu sunumda, Türkçenin tarihsel serüveninde kelimelerin nasıl şekillendiğini, anlam değişimlerini, unutulmuş sözcükleri ve günümüzdeki evrimi keşfedeceğiz.

Kelimeler Nasıl Değişir?

Dil canlı bir organizmadır; kültürel, sosyal ve tarihsel gelişmelerle sürekli şekillenir. Kelimeler, toplumların yaşam tarzları, inanışları, teknolojik gelişmeleri ve komşu kültürlerle etkileşimleri sonucunda değişir. Bu değişim üç temel şekilde gerçekleşir.

Anlam Kaymaları:

Kelimelerin zamanla farklı anlamlar kazanması veya eski anlamlarını kaybetmesidir. Örneğin, "kâtip" kelimesi Osmanlı'da yazı yazan memurluk mesleğini tanımlarken, bugün daha dar bir kullanım alanına sahiptir.

Telaffuz Evrimi:

Kelimelerin söyleniş biçimlerinin yüzyıllar içinde değişmesidir. Ses düşmeleri, benzeşmeler ve yumuşamalar dilin doğal akışıyla gerçekleşir.

Yazım Değişiklikleri: Alfabe değişimleri, dil reformları ve imla kurallarındaki güncellemeler kelimelerin yazılışını etkiler. 1928 Harf Devrimi bunun en büyük örneğidir.

Klasik Örnek: Eski Türkçe "badruk" kelimesi, yüzyıllar içinde önce "bayruk", sonra "bayrak" şekline dönüşmüştür. Bu değişimde hem telaffuz kolaylığı hem de ses uyumu etkili olmuştur.

Tarih İçinde Türkçe Kelimeler

- Türkçenin yazılı tarih M.S. 8. yüzyıla, Orhun Yazıtları'na kadar uzanır. Bu anıtsal metinlerden günümüze, Türkçe muhteşem bir yolculuk yapmıştır. 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un yazdığı Divan Lugat't-Türk, Türk dilinin ilk kapsamlı sözlüğü olarak dönemin Türkçesini bize aktarır.

-M.S. 735

Orhun Yazıtları - En eski Türkçe metinler

-1072

Divan Lugati't-Türk - İlk Türkçe sözlük

-1290

Atebetü'l-Hakayık - Edip Ahmet Ykneki

-1928

Harf Devrimi - Latin alfabesine geçiş

•Tabışgan → Tavşan

• Eski Türkçe "tabışgan" kelimesi, ses değişimleri ve halk ağzındaki kullanımla bugünkü "tavşan" şekline dönüşmüştür. Bu değişim bin yıldan fazla süreçte gerçekleşmiştir.

• kş → çok

• Eski Türkçede "kş" olarak kullanılan bu kelime, zamanla yerini "ok" kelimesine bırakmıştır. Ancak "kse" kökü bazı lehçelerde hl yaşamaktadır.

• Kn → Gün

• Başta k- sesi olan kelimeler, Batı Türkçesinde g- sesine dönüşmüştür. "Kn" kelimesi bugün "gün" olarak kullanılmaktadır.

Geçmişten Günümüze Anlam Yolculuğu:

- Kelimeler Nasıl Değişir?

Kelimelerin anlamlarının değişmesinin ardında yatan pek çok sebep var.

Bunlardan en önemlileri şunlar:

Toplumsal Değişimler: Toplumun değerleri, inançları ve yaşam tarzı değiştikçe, kelimelerin anlamları da bu değişimlere ayak uydurur.

Örneğin, "aydın" kelimesi, Tanzimat döneminde Batı kültürüyle tanışan ve bu kültürü benimseyen kişileri ifade ederken, günümüzde daha geniş bir anlamda, bilgi sahibi, düşünen ve sorgulayan kişileri tanımlamak için kullanılıyor.

- Teknolojik Gelişmeler: Yeni teknolojiler ortaya çıktıkça, yeni kelimelere ihtiyaç duyulur. Bazen de mevcut kelimeler, yeni teknolojileri tanımlamak için kullanılır ve anlamları değişir. "Mouse" kelimesi, fare anlamına gelirken, bilgisayar teknolojisiyle birlikte bilgisayar faresini ifade etmeye başlamıştır.
- Dil İçi Etkileşimler: Kelimeler, diğer kelimelerle olan ilişkileri sayesinde de anlam değiştirebilir. Eş anlamlılar, zıt anlamlılar ve çağrışımlar, bir kelimenin anlamını etkileyebilir.

- Yabancı Dil Etkileşimleri: Farklı dillerden alınan kelimeler, zamanla Türkçeleşir ve anlamları değişebilir. "Cool" kelimesi, İngilizceden dilimize girmiş ve "soğuk" anlamından farklı olarak "havalı, karizmatik" anlamında kullanılmaya başlanmıştır.
- Moda ve Trendler: Bazı kelimeler, belirli bir dönemde moda olur ve sıkça kullanılır. Bu durum, kelimenin anlamının yaygınlaşmasına ve değişmesine neden olabilir.

- İşte Anlamı Zamanla Değişen 15 Türkçe Kelime:
- 1. Müsait: Eskiden "uygun, elverişli" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "boşta, serbest" anlamında kullanılıyor. Örneğin, "Müsait bir zamanda ararım" cümlesi, eskiden "Uygun bir zamanda ararım" anlamına gelirken, günümüzde "Boş olduğum bir zamanda ararım" anlamına geliyor.
- 2. Şimdi: "Hemen, şu anda" anlamına gelen bu kelime, eskiden daha geniş bir zaman dilimini ifade ediyordu. Örneğin, "Şimdi gideceğim" cümlesi, eskiden "Yakında gideceğim" anlamına da gelebiliyordu.
- 3. Hizmet: Eskiden sadece "kölelik, kulluk" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde "yarar sağlama, yardım etme" anlamında kullanılıyor. Bu değişim, toplumun değerlerindeki değişimi yansıtıyor.
- 4. Çıkar: Eskiden "dışarı atma, çıkarma" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde "menfaat, fayda" anlamında kullanılıyor.

- 5. Ahlak: Eskiden daha geniş bir anlamda, "iyi huy, güzel davranış" anlamına gelen bu kelime, günümüzde daha çok "toplumsal kurallara uygun davranış" anlamında kullanılıyor.
- 6. Sanat: Eskiden "beceri, ustalık" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "estetik kaygılarla yapılan yaratıcı faaliyet" anlamında kullanılıyor.
- 7. Eğlence: Eskiden "oyalanma, vakit geçirme" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "hoş vakit geçirme, neşe" anlamında kullanılıyor.
- 8. Medeni: Eskiden sadece "şehirli" anlamına gelen bu kelime, günümüzde "uygar, gelişmiş" anlamında kullanılıyor.
- 9. Tecrübe: Eskiden "deneme, sınama" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde "yaşanmış olaylardan edinilen bilgi ve beceri" anlamında kullanılıyor.
- 10. Âşık: Eskiden daha çok "sevdalı, tutkun" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "platonik aşk yaşayan" anlamında kullanılıyor.

- 11. Güzel: Eskiden hem fiziksel hem de ruhsal güzelliği ifade ederken, günümüzde daha çok fiziksel güzelliği ifade ediyor.
- 12. Bencil: Eskiden sadece "kendini düşünen" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "başkalarını umursamayan, sadece kendini düşünen" anlamında kullanılıyor.
- 13. Zor: Eskiden sadece "güç, çetin" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde daha çok "sıkıntılı, meşakkatli" anlamında kullanılıyor.
- 14. Enteresan: İngilizce "interesting" kelimesinden dilimize giren bu kelime, ilk başlarda sadece "ilginç" anlamına gelirken, günümüzde bazen "tuhaf, garip" anlamında da kullanılıyor.
- 15. Hasta: Eskiden sadece "sağlığı bozuk olan" anlamında kullanılan bu kelime, günümüzde bazen "düşkün, meraklı" anlamında da kullanılıyor. Örneğin, "Futbola hasta bir adam" gibi.

-Unutulmuş Öz Türkçe Kelimeler:

Türkçenin zengin tarihi boyunca pek çok güzel kelime zamanla kullanımdan düşmüş, unutulmuş veya başka kelimelerle yer değiştirmiştir. Bu kelimelerin her biri, atalarımızın dünyayı algılayış biçimlerini, kültürel değerlerini ve yaşam tarzlarını yansıtır. İşte modern Türkçede artık kullanılmayan ancak anlamları son derece zengin olan bazı öz Türkçe kelimeler;

Abadan Anlamı:

Cömert, eli açık, misafirperver. Eski Türk toplumunda cömertlik büyük bir erdem olarak görülürdü ve bu kelime o kültürün yansımasıdır.

Abar Anlamı:

Gösterişli, debdebeli, ihtişamlı. Soylu kişilerin yaşam tarzını anlatmak için kullanılan bu kelime, zarafet ve görkemi ifade ederdi.

- Ağça Anlamı: Beyazca, beyazımsı, açık renkli. Renk tonlarını ifade etmede kullanılan bu tür kelimeler, Türkçenin nüans zenginliğini gösterir.

-Arslan Anlamı:
Aslan, cesur, yiğit. Bu kelime hâlâ özel isimlerde yaşasa da günlük dilde "aslan" şekline dönüşmüştür. Türk kültüründe güç ve cesaretin sembolüdür.

-Alaca Anlamı:
Alacakaranlık, Günün o büyüğü anlarını tanımlamak için kullanılan şiirsel bir kelime. Bugün "alaca" kelimesi farklı bağlamlarda yaşamaktadır.

-Bitig Anlamı:
Yazı, kitap, mektup. Eski Türkçede yazılı her şey için kullanılan bu kelime, "bitik" kökünden gelir ve yazının değerini vurgular.

Dilbilimsel Not: Bu kelimelerin pek çoğu Arapça ve Farsça kelimelerin yaygınlaşmasıyla kullanımdan düştü. Ancak bazıları ağızlarda, lehçelerde veya özel isimlerde yaşamaya devam ediyor. Örneğin "Abadan" bir şehir adı olarak İran'da varlığını sürdürmektedir.

Türkçeye Giren ve Türkçeden Çıkan Kelimeler

- “Türkçeye Giren Kelimeler

Osmanlı İmparatorluğu’nun yüzyıllar süren egemenliği boyunca Türkçe, özellikle Arapça ve Farsçadan yoğun şekilde etkilenmiştir. 16. ve 17. yüzyıllarda yazılı Osmanlı Türkçesinin kelime hazinesinin yaklaşık %80’ini Arapça ve Farsça kelimeler oluşturmıştır. Ayrıca Yunanca, İtalyanca, Fransızca ve diğer dillerden de pek çok kelime dilimize girmiştir.”

- Arapça: kitap, kalem, mektep, adalet, hukuk, şehir.
- Farsça: pencere, bahçe, hoşgörü, çarşı
- Fransızca: pantolon, kuaför, tren, valiz, restoran
- Yunanca: liman, iskele

Türkçeden Diğer Dillere Geçen Kelimeler

Türkçe, tarih boyunca pek çok dile kelime ihraç etmiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş coğrafyasında hüküm sürdüğü dönemlerde Balkan dillerine, Arapçaya ve Avrupa dillerine çok sayıda Türkçe kökenli kelime geçmiştir.

•Kahve → café

- Aslında Arapça kökenli olan *kahve* kelimesi, Osmanlı kahve kültürü aracılığıyla Avrupa'ya yayılmış; Fransızcada *café*, İngilizcede *coffee* biçiminde kullanılmaya başlanmıştır.

• Köşk → kiosk

- Türkçe *köşk* kelimesi (kökeni Farsçadır), İngilizceye *kiosk* olarak geçmiştir. Avrupa'da kelime zamanla “gazete-dergi satış kulübesi” anlamında kullanılmaya başlamış ve dünya dillerine yayılmıştır.

• Yoğurt → yogurt

- Türk mutfağının vazgeçilmezi olan *yoğurt*, kelime olarak da pek çok dile Türkçeden geçmiştir. Bugün hemen her dilde benzer bir biçimde kullanılmaktadır.

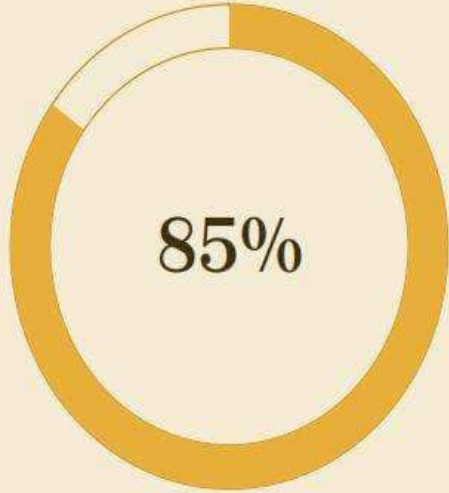
Kelime Dağarcığımızın Azalması ve Öğrenci Görüşleri

Araştırma Bulguları:

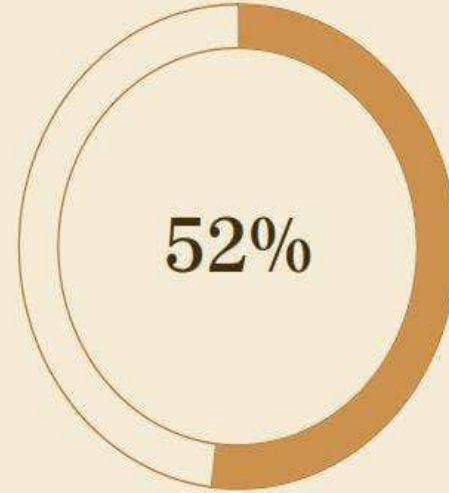
- Üniversite öğrencileri arasında yapılan kapsamlı bir anket, Türkçe kelime dağarcığındaki azalma konusunda çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu hem toplumsal hem de bireysel düzeyde bir kelime erozyonu yaşandığını kabul etmektedir.

Modern hayatın getirdiği değişimler, teknolojinin yaygınlaşması ve okuma alışkanlıklarındaki azalma, kelime hazinesini olumsuz etkilemektedir. 2018-2019 yıllarında yapılan araştırmalar, bu etkiyi somut verilerle ortaya koymuştur.

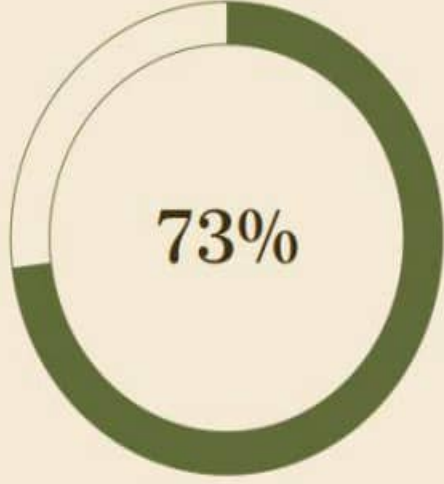
Okuma Alışkanlığı İlişkisi

%85'i kitap okuma azalmasının kelime dağarcığı kaybında etkili olduğunu belirtiyor

Teknoloji Etkisi

Öğrencilerin yarısından fazlası sosyal medya ve kısa mesajlaşmanın kelime yoksulluğuna yol açtığını düşünüyor

Kelime Azalması Farkındalığı

Öğretmenlerin %73'ü Türkçede genel bir kelime azalması yaşandığını düşünüyor

Kişisel Kelime Kaybı

Katılımcıların %61'i kendi kelime hazinelerinde azalma olduğunu kabul ediyor

Kelime Azalmasının Nedenleri:

Dijital iletişim: Kısa mesajlaşma, emoji kullanımı ve sosyal medyanın sınırlı dil yapısı kelime hazinesini olumsuz etkileyebilir.

Okuma alışkanlıklarının azalması: Özellikle gençler arasında kitap okuma oranının düşmesi kelime dağarcığının gelişimini sınırlandırıyor.

Yabancı dil etkisi: Günlük yaşamda İngilizce ve diğer yabancı dillerin yoğun kullanımı Türkçe kelimelerin kullanımını azaltabilir.

•Önerilen Çözümler

- **Eğitim sisteminde kelime öğretimi:** İlkokuldan üniversiteye kadar her seviyede kelime öğretimine özel ders veya modül ayrılmalı.
- **Okuma kampanyaları:** Gençleri okumaya teşvik eden toplumsal kampanyalar düzenlenmeli, kütüphaneler daha cazip hâle getirilmeli.
- **Medyanın sorumluluğu:** TV programları, filmler ve dijital içeriklerde zengin dil kullanımı sağlanmalı.
- **Aile içi dil kullanımı:** Aileler çocuklarıyla konuşurken zengin kelime dağarcığı kullanmalı ve birlikte kitap okuma etkinlikleri düzenlemeli.

Dinlediğiniz İçin Teşekkür Ederim

HAZIRLAYAN: Bahar DEMİREL

Türkçeden Dünya Dillerine Geçen Kelimeler

EDA SAYGIN
KADRIYE GÜLNIHAL YILDIRAN

Ömer Seyfettin

Türkçe için neler demiş?

“Dil öyle bir vatandır ki, bozulursa ne millet kalır, ne devlet...”

Milliyetimiz nasıl Türklük, vatanımız nasıl Türkiye ise, dilimiz de Türkçedir. Türkçe bizim manevi ve mukaddes vatanımızdır. Bu manevi vatanın istiklâli, kuvveti resmi ve millî vatanımızın istiklâlinden daha mühimdir. Çünkü vatanını gaib eden bir millet eğer lisânına ve edebiyatına hâkim kalırsa mahvolmaz, yaşar ve bir gün gelir siyasi istiklâlini kazanır; düşmanlardan intikam alır. Bir millet lisânını bozar, gaib ederse, hatta siyasi hakimiyeti kalsa bile tarihten silinir.”

Günay Karag      ve T  rk     

“T  rk     , bugün ya  sayan dillerin en yaşlılarından biridir ve bu tarih derinliği yanında mek  nca da geniş bir coğrafyaya sahiptir. T  rk     nin konuşucuları bu geniş tarih ve coğrafya diliminde birçok devlet kurulmuşlar, Kom  suluklarında yer alan kavimlerden birçok bilgi öğrenmişler ve komşularına da birçok bilgiyi öğretmişlerdir. Dolayısıyla Türklerin komşularına öğrettikleri ile komşularından öğrendikleri bilgilerin adları, T  rk      ile ona komşu olarak ya  sayan başka diller arasında, oldukça zengin bir söz alışverişine yol açmıştır.”

Türk Göçü

ve

Türkçenin Yayılışı

“Bugün, nüfus yoğunluğu Türkistan, Hazar çevresi ve Anadolu ekseninde olmak üzere yaklaşık 6-7 milyon kilometrekareyi kaplayan Türk dili, tarih içinde, Sibiryadan Doğu Avrupa'ya, Orta Asya'dan Orta Akdeniz'e kadar yaklaşık 11 milyon kilometrekarelik bir coğrafyaya yayılmıştır.”

Türkistan ve Çevresi

Çin, Kuzey Asya ve Orta Doğu'ya yönelik yapılan fetihler veya göçler

Kuzey Buz Denizi Çevresi

Kavimler göçüyle başlayan Sibiryaya ve Doğu Avrupa'ya yönelen Türk boyları

Hazar Denizi ve Anadolu Çevresi

Orta Asya'dan Anadoluya, oradan Kuzey Afrika'yı içine alan Orta Akdeniz hakimiyeti

Türkçenin Dünya Dillerine Mirası

Diller, kültürlerin ve medeniyetlerin yüzyıllar boyunca kurduğu etkileşimin aynasıdır. Türkçe de tarih boyunca birçok dünya dilini etkilemiş, pek çok kelimeyi başka dillere kazandırmıştır.

Kültürel Mirası

Türkçeden dünya dillerine geçen kelimeler, yalnızca dilsel bir aktarımı değil, aynı zamanda kültürel bir mirası da temsil etmektedir.

Türkçe; Arapça, Farsça, Rusça, Fransızca, İngilizce ve Balkan dilleri başta olmak üzere çoğunlukla ticaret, savaş, yönetim ve kültürel ilişkiler yoluyla diller arası etkileşime girmiştir.

Bu yönüyle Türkçe;

- Bir kelimenin başka bir dile geçmesi, o kelimeyle birlikte bir yaşam biçiminin de aktarılması anlamına gelir. Bu yönüyle Türkçe kelimeler, Türk kültürünün dünya üzerindeki izlerini göstermektedir.
- Türkçeden dünya dilleri geçen kelimeler, Türkçenin tarihsel gücünü ve kültürel etkisini ortaya koymaktadır.
- Bu kelimeler, diller arasındaki etkileşimin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Türkçenin *Derinti* Kelimeleri

Çocuk

Bulgarca: Çocúk

Rusça: Çúska

Yunanca: Çocúk

Alacak

ARNAVUTÇA:Allaxhak

BULGARCA:Alacák

ERMENİCE: Alacak

MAKEDONCA:Alacak-

Verecek

SIRPÇA:Áladžak

Akçe

ARAPÇA:Ākçā, aklik

BULGARCA:Akçé

ÇEKÇE:Akče

ERMENİCE:Akça

FARSÇA:Akça, ahça

MACARCA:Akcsa, agheza

ROMENCE:Acceá

RUSÇA:Akça

SIRPÇA:Ákča, Ákče

URDUCA:Ášča

Altun

ARAPÇA: Āltūn

ARNAVUTÇA: Altun

BULGARCA: Altín

ÇİNCE: Ā'ěrtài

FARSÇA: Altun

FİNCE: Alttina

İNGİLİZCE: Altinck, Altun, Altin

MACARCA: Altmiczele, Altimezek, Altinezek

MAKEDONCA: Altan, Atlan, Altançe, Altin, Altin

ROMENCE: Altângic, Altîngíc, altîngea, altanîc, altângea, altâgic

RUSÇA: Altín

SIRPÇA: Âltun, Áltin

YUNANCA: Altín

YATAK

ARAPÇA: Yataḡ, yaṡaḡ, yatak, yatāk, yātāk, yātāḡ

ARNAVUTÇA: Jatak, jataqe,

BULGARCA: Yaták

ERMENİCE: Yatak, yatag

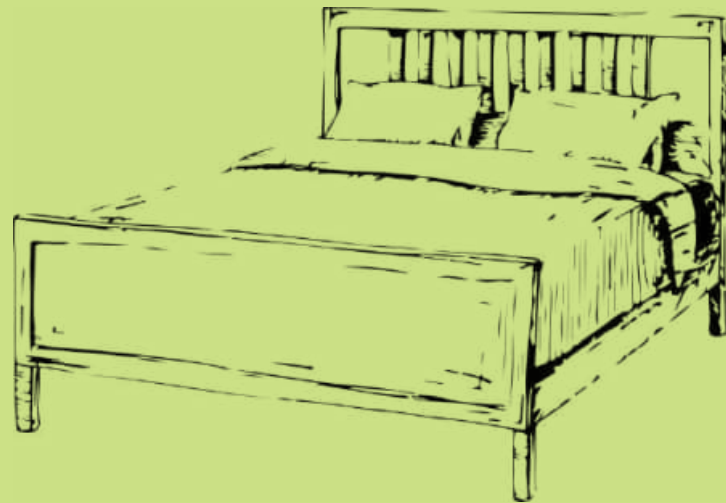
FARSÇA: Yatak

ROMENCE: İatac

RUSÇA: Yatón

SIRPÇA: Játak

YUNANCA: Yatáki, ğiatáki

Amber

ARAPÇA: Anbar, Ambar

BULGARCA: Ambèr

ERMENİCE: Anber, Anberiye

MAKEDONCA: Amberiboy

ROMENCE: Ambră, ambru

SIRPÇA: Ambar, ambra, ámber, ánber

YUNANCA: Ampári

ALIÇ

Farsça: Aliç, älüç, älinç, älü, älüçe

Rusça: Alaçá

Sırpça: Álica

Yunanca: Alúç

ÇİÇEK

Arnavutça: Çiçek

Bulgarca: Çiçek (Dans eden kimse, dans)

Çince: Sa rilang (hua) (Dağ çiçeği)

Ermenice: Çiçek, çiçag (Çiçek hastalığı, elbisedeki çiçek motifi)

Farsça: Çeçek, çiçek (gül; çiçek hastalığı)

Macarca: Tsithei, çiçehi

Makedonca: Çiçek

Sırpça: Cicak, cicek

Urduca: Çeçek, çeçak

Yunanca: Çiçeki, çiçeka, çiçekkin

ORDU

Almanca: Horde (Vahşı kalabalık, Tatar ordusu)

Arapça: Ordu, ordi, urdi, urzi, 'urzi (Topluluk)

Arnavutça: Ordi, urdi, hordhi, orteje

Bulgarca: Orda, ordiya, urdu (Ordugah)

Çekçe: Horda

Ermenice: Ordu

Farsça: Orda, ordu (Keçe, saray, çadırdan saray)

İngilizce: Ordu, oodo (Hintli, Hintçe)

İtalyanca: Orda, Lordo (Kalabalık, takım)

Macarca: Horda, orda, ordi,

Makedonce: Ordiya

Rumence: Orda, oarda, ordie, urdie (Ordu, konaklama yeri)

Rusça: Orda (Otağ, kamp)

Sırpça: Ordija (Ordu, imparatorluk ordusu)

Urduca: Urdu

Yunanca: Ordi

AKINCI

BULGARCA: Akinciya, yakinciya

İTALYANCA: Acangi, alcangi, alcanzi

MACARCA: Akanezi

ROMENCE: Achinqiû, echinqiû

SIRPÇA: Akíndžija, akíndžije

AĞA

ALMANCA: Aga, agha

ARAPÇA: Ağā, āğā

ARNAVUTÇA: Agá, agë

BULGARCA: Agá, ágo

ÇEKÇE: Aga

ÇİNCE: Āhā

ERMENİCE: Aga

FARSÇA: Aka, ākāsī

FRANSIZCA: Agha, aga

İNGİLİZCE: Aga, agha

İTALYANCA: Aga, agá

MACARCA: Aga, agája

MAKEDONCA: Aga, aginka,
agitsa

ROMENCE: Agă, agia, agha

RUSÇA: Agá

SIRPÇA: Ága, haga

URDUCA: Āğā, ākā, ākā

YUNANCA: Agás

YENİÇERİ

Arapça: Yekişeri, inkişari...

Arnavutça: Jeniçer, Janiçar

Bulgarca: Yeniçar, yeniçarın

Çekçe: Janicar

Çince: Reniqiali (bing)

Fasça: Yangiçeri

İngilizce: Janizary, janissary

İtalyanca: Giannizzero, giannizzo,
jannizero

Macarca: Inicar, Jenicseri

Makedonca: Yaniçar, yaniçer

Rumence: Inicer, ienicer, enicer

Rusça: Yaniçar, yançar

Sırpça: Janicare, janjicar...

Yunanca: Yaniçaros, ğianiçaros

Duman

Arnavutça: Duman, dümen

Bulgarca: Duman

Ermenice: Duman

Farsça: Tuman, duman

Fince: Tumana, tumanto

Macarca: Duman

Makedonca: Duman

Rumence: Duhan, (Tütün,ütün dumanı)

Rusça: Tuman, t'ma, toman, tumanniy

Sırpça: Duman

Yunanca: Dumanı

ELÇİ

Arapça: İlçi, ilşi

Arnavutça: Elçi, elçi

Bulgarca: Elçiya

Çince: E'erqin

Ermenice: Elçi, yelçi

Farsça: Elçi, ilçi

Macarca: Elcsi

Makedonca: Elçiya

Rumence: Elciü,
elciesk

Sırpça: Elcija

Urduca: Elçi

Yunanca: Elçis

Yoğurt

ARAPÇA: Sugrat

BULGARCA: Yogúrt, yugúrt, yagúrt, ugúrt,

ÇEKÇE: Joghurt

ERMENİCE: Yogurd

FARSÇA: Yogurt, çograt

İNGİLİZCE: Yoghurt, yaourt

İTALYANCA: Íógurt, yoghurt

MACARCA: Joghurt

MAKEDONCA: Yogurt

ROMENCE: İaurt, iogurt

RUSÇA: Yaúrt, yagurt, yugurt

SIRPÇA: Jógurt

URDUCA: Coğrat

YUNANCA: Ğiaurti, Yarğúti, yugurt

Bulgur

Arapça: Bulgur, burgul, bargul (Kuş yemi)

Arnavutça: Bullgur

Bulgarca: Bulgur, balgur, buğur, burgul

Ermenice: Bulgur

Farsça: Burgul, purgul, bulgur, belgür

İngilizce: Bulgur, bulghur

Macarca: Bongor buza, bongor kasa

Makedonca: Bolgur, bungur, bulgur,

Romence: Bulgur

Rusça: Bulgur, burgul

Sırpça: Bungur, bulgur,

Yunanca: Bulguri, purkurin, pliğuri, bliğuri

Bıçak

Arapça: Buçak, puçak

Arnavutça: Biçak, bixhak, pixhak, briçak

Bulgarca: Biçak

Çekçe: Biciak

Ermenice: Buçak

Farsça: Biçak, piçak

İtalyanca: Bizzaco

Macarca: Bicsak, bicsag, bicska

Makedonca: Biçak

Romence: Briceag

Sırpça: bicak, bicag

Yunanca: Biçazis, piksaksiz (Bıçakçı)

Bayram

Almanca: Bairam, beiram (İslam dininde iki büyük bayramın adı)

Arapça: Bayram

Arnavutça: Bajram, barjam, baram

Bulgarca: Bayram

Çince: Bailanjie (İslam'da dini bayram)

Ermenice: Baryam

Farsça: Bayram

Fransızca: Beiram, Bairam

İngilizce: Bairam

İtalyanca: Bailamma, bairam, biliemme

Macarca: Bajram, bajran, barjam,

Rumence: Bayram, Baraiam

Rusça: Bayram

Sırpça: Bajram, barjam

Yunanca: Bairami, payramin

Baklava

Arapça: Baklava, Baklavay
Arnavutça: Baklava, bakllave
Bulgarca: Baklava
Ermenice: Paklava
Farsça: Bakleva
İngilizce: Baklava, baclava
Makedonca: Baklava
Rumence: Baclava
Rusça: Pahlava
Sırpça: Baklava
Yunanca: Baklavas, bahlavas

Çati

Arnavutça: Çati

Bulgarca: Çatiya, çetiyi, çantiya

Ermenice: Çati

Farsça: Çatag, çatü

Makedonca: Çatiya

Rumence: Cetlau

Sırpça: Catlov (Arabanın üzerini örten çapraz sııklar)

Yunanca: Çati

YAĞMURLUK

ARNAVUTÇA: Llamburllëk

BULGARCA: Yamurlúk

ERMENİCE: Yagmurluk, yamurlug

İTALYANCA: Giamberlucco, giamurlazo, zamberlucco,

MAKEDONCA: Yagmurlak

ROMENCE: İmurluc, irmuluc, iămurluk

RUSÇA: Yalamók, Yelomók, yelomká, yemurlúk, yermolká,şomurluk

SIRPÇA: Jamúrluk

YUNANCA: Čiağmurlúki

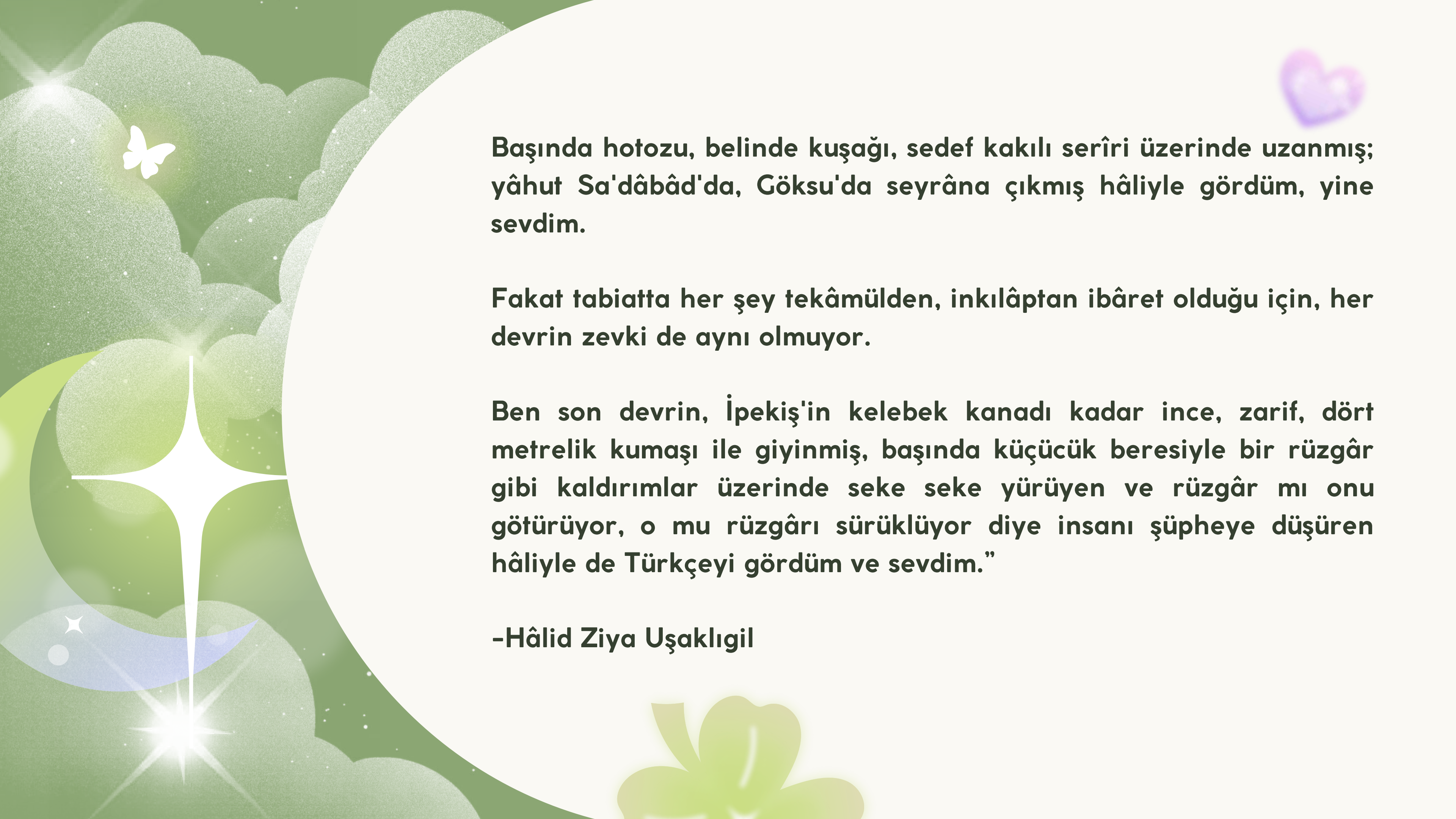
“Ben Türkçenin ezeli bir âşığıyım. Hepimiz öyle değil miyiz? Türkçeyi muhtelif devirlerinde, muhtelif libaslarla, muhtelif şekillerde gördüm ve sevgilimi o şekiller, o libaslar altında kendi cevherinde sevdim. Ben eski Bâbiâlî kâtiplerinden işittiğim süslü dili sevdiğim gibi, Aksaray'da karpuz sergisinde müşteri ayartmak için çığırkanlık eden Türk delikanlısının türlü zarâfetlerle dolu Türkçesini de sevdim. Ben Divan Edebiyatı'nın gazelleriyle mest oldum. Fakat sevgili İzmir'imın İkiçeşmelik kızının incir işlerken söylediği türkü ile de mest oldum.

Ben, o sevgiliyi, atlas şalvarıyla, başının üzerinde altın işlenmiş takkesi ile gördüm.

Ben onu perişan gönüllü şairin:

«O gül endam bir al şâle bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün»

beytinde olduğu gibi, bir al şala sarılıp yürüdüğünü görerek de sevdim.

Başında hotozu, belinde kuşağı, sedef kakılı serîri üzerinde uzanmış; yâhut Sa'dâbâd'da, Göksu'da seyrâna çıkmış hâliyle gördüm, yine sevdim.

Fakat tabiatta her şey tekâmülden, inkılâptan ibâret olduğu için, her devrin zevki de aynı olmuyor.

Ben son devrin, İpekiş'in kelebek kanadı kadar ince, zarif, dört metrelik kumaşı ile giyinmiş, başında küçücük beresiyle bir rüzgâr gibi kaldırımlar üzerinde seke seke yürüyen ve rüzgâr mı onu götürüyor, o mu rüzgârı sürüklüyor diye insanı şüpheyeye düşüren hâliyle de Türkçeyi gördüm ve sevdim.”

-Hâlid Ziya Uşaklıgil

KAYNAKÇA

Karaağaç, G. (2008). Türkçe Verintiler Sözlüğü, Ankara: Türk. Dil Kurumu Yayınları.

Tesekkürler

✉ edasaygin96@gmail.com
✉ gulnihalyildiran@gmail.com

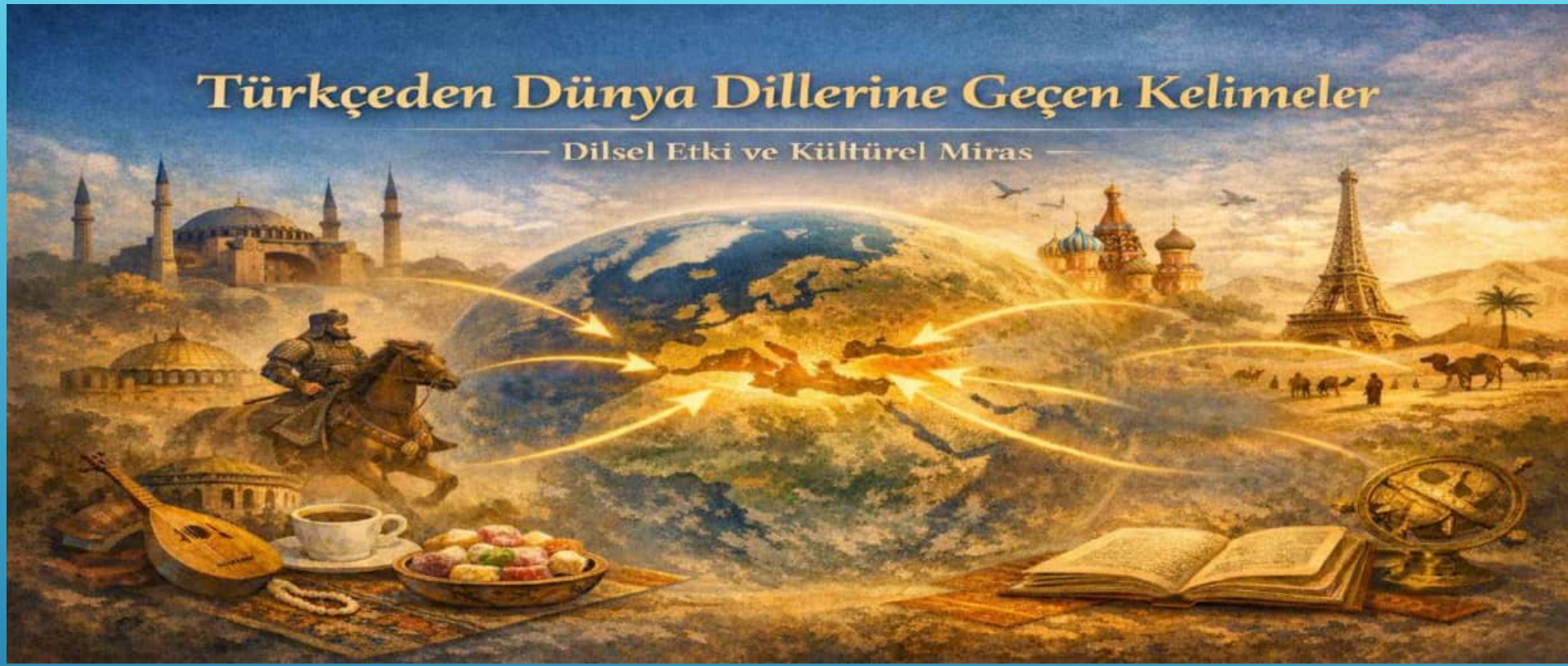
TÜRKÇEDEN DÜNYA DİLLERİNE GEÇEN KELİMELELER

EDA SAYGIN

KADRIYE GÜLNİHAL YILDIRAN

- ▶ **“Dil öyle bir vatandır ki, bozulursa ne millet kalır, ne devlet...”**
- ▶ **Milliyetimiz nasıl Türklük, vatanımız nasıl Türkiye ise, dilimiz de Türkçedir. Türkçe bizim manevi ve mukaddes vatanımızdır. Bu manevi vatanın istiklâli, kuvveti resmi ve millî vatanımızın istiklâlinden daha mühimdir. Çünkü vatanını gaib eden bir millet eğer lisânına ve edebiyatına hâkim kalırsa mahvolmaz, yaşar ve bir gün gelir siyasi istiklâlini kazanır; düşmanlardan intikam alır. Bir millet lisânını bozar, gaib ederse, hatta siyasi hakimiyeti kalsa bile tarihten silinir.”**
- ▶ **Ömer SEYFETTİN**

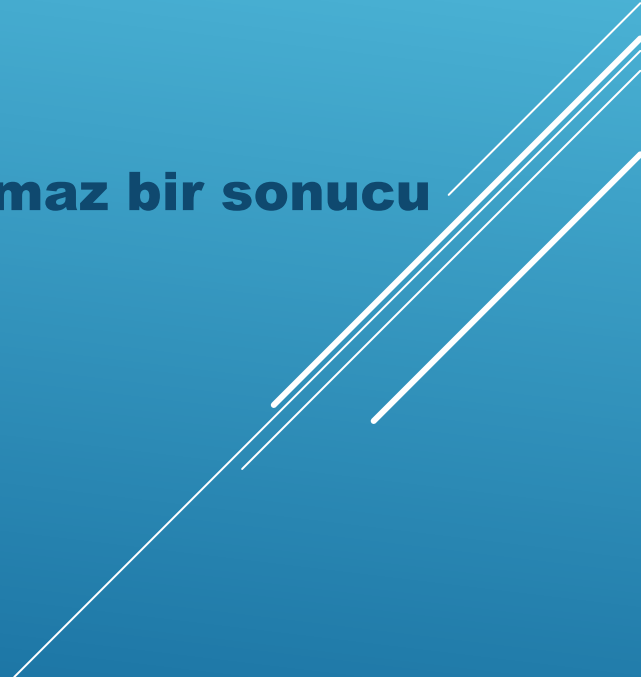

- Diller, kültürlerin ve medeniyetlerin yüzyıllar boyunca kurduğu etkileşimin aynasıdır. Türkçe de tarih boyunca birçok dünya dilini etkilemiş, pek çok kelimeyi başka dillere kazandırmıştır.
- Türkçeden dünya dillerine geçen kelimeler, yalnızca dilsel bir aktarımı değil, aynı zamanda kültürel bir mirası da temsil etmektedir.

- ▶ **Türkler, tarih boyunca Orta Asya'dan Balkanlar'a, Orta Doğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyada yaşamıştır.**
- ▶ **Bu geniş coğrafi yayılım, Türkçenin farklı dillerle temas etmesini ve kelime alışverişini beraberinde getirmiştir.**

- ▶ **Bir kelimenin başka bir dile geçmesi, o kelimeyle birlikte bir yaşam biçiminin de aktarılması anlamına gelir.**
 - ▶ **Bu yönüyle Türkçe kelimeler, Türk kültürünün dünya üzerindeki izlerini göstermektedir.**
-
- Several white lines of varying lengths and slopes are positioned in the bottom right corner of the slide, creating a modern, abstract graphic element.

- ▶ **Türkçeden dünya dillerine geçen kelimeler, Türkçenin tarihsel gücünü ve kültürel etkisini ortaya koymaktadır.**
 - ▶ **Bu kelimeler, diller arasındaki etkileşimin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak günümüze kadar ulaşmıştır.**
-
- Several white lines of varying lengths and slopes are positioned in the bottom right corner of the slide, creating a modern, abstract graphic element.

Çocuk:

Bulgarca: Çocúk

Rusça: Çúska

Yunanca: Çocúk

AKÇE

ARAPÇA: Ākça, aklik

BULGARCA: Akçé

ÇEKÇE: Akče

ERMENİCE: Akça

FARŞÇA: Akça, ahça

MACARCA: Akcsa, agheza

ROMENCE: Acceá

RUSÇA: Akça

SIRPÇA: Ákča, Ákče

URDUCA: Ášča

ALACAK:

ARNAVUTÇA:Allaxhak

BULGARCA:Alacák

ERMENİCE: Alacak

MAKEDONCA:Alacak- Verecek

SIRPÇA:Áladžak

ALTIN:

ARAPÇA: Āltūn

ARNAVUTÇA: Altun

BULGARCA: Altín

ÇİNCE: Ā'ěrtài

FARSÇA: Altun

FİNCE: Alttina

İNGİLİZCE: Altin, Altinck, Altun, Altin

MACARCA: Altmiczele, Altimezek, Altinezek

MAKEDONCA: Altan, Atlan, Altançe, Altın, Altin

ROMENCE: Altângic, Altîngíc, altîngea, altanîc, altângea, altâgic

RUSÇA: Altín

SIRPÇA: Âltun, Áltin

YUNANCA: Altín

YATAK

ARAPÇA:Yatağ, yağag, yatak, yatāk, yātāk, yātāğ

ARNAVUTÇA:Jatak, jataqe,

BULGARCA:Yaták

ERMENİCE:Yatak, yatag

FARSÇA:Yatak

ROMENCE:İatac

RUSÇA:Yatón

SIRPÇA:Játak

YUNANCA:Yatáki, ğiatáki

AMBER

ARAPÇA: `anbar, `ambar

BULGARCA: Ambèr

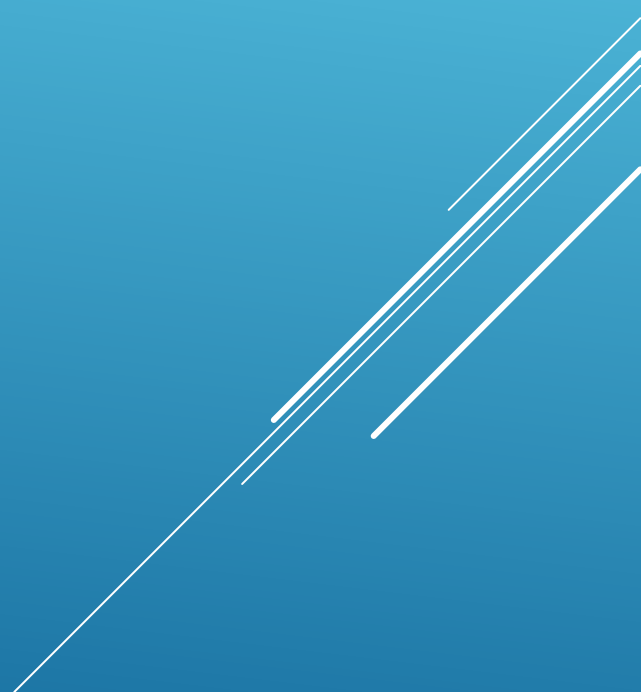
ERMENİCE: Anber, anberiye

MAKEDONCA: Amberiboy

ROMENCE: Ambră, ambru

SIRPÇA: Ambar, ambra, ámber, ánber

YUNANCA: Ampári

AKINCI

BULGARCA:Akinciya, yakinciya

İTALYANCA:Acangi, alcangi, alcanzi

MACARCA:Akanezi

ROMENCE:Achinqiû, echingiû

SIRPÇA:Akíndžija, akíndžije

Several white lines of varying lengths and slopes are positioned in the bottom right corner of the slide, creating a modern, abstract graphic element.

AĞA

ALMANCA: Aga, agha

ARAPÇA: Ağā, āğā

ARNAVUTÇA: Agá, agë

BULGARCA: Agá, ágo

ÇEKÇE: Aga

ÇİNCE: Āhā

ERMENİCE: Aga

FARSÇA: Aka, ākāsī

FRANSIZCA: Agha, aga

İNGİLİZCE: Aga, agha

İTALYANCA: Aga, agá

MACARCA: Aga, agája

MAKEDONCA: Aga, aginka, agitsa

ROMENCE: Ağă, agia, agha

RUSÇA: Agá

SIRPÇA: Ága, haga

URDUCA: Āğā, ākā, ākā

YUNANCA: Agás

YENİÇERİ

Arapça: Yekişeri, inkişari...

Arnavutça: Jeniçer, Janiçar

Bulgarca: Yeniçar, yeniçarın

Çekçe: Janicar

Çince: Reniqiali (bing)

Fasça: Yangiçeri

İngilizce: Janizary, janissary

İtalyanca: Giannizzero, giannizzo, jannizero

Macarca: İnicar, Jenicseri

Makedonca: Yaniçar, yaniçer

Rumence: İnicer, ienicer, enicer

Rusça: Yaniçar, yançar

Sırpça: Janicare, janjicar...

Yunanca: Yaniçaros, ğianiçaros

YOĞURT

ARAPÇA: Sugrat

BULGARCA: Yogúrt, yugúrt, yagúrt, ugúrt,

ÇEKÇE:Joghurt

ERMENİCE:Yogurd

FARSÇA:Yogurt, çograt

İNGİLİZCE:Yoghurt, yaourt

İTALYANCA:İógurt, yoghurt

MACARCA:Joghurt

MAKEDONCA:Yogurt

ROMENCE:İaurt, iogurt

RUSÇA:Yaúrt, yagurt, yugurt

SIRPÇA:Jógurt

URDUCA:Coórat

YUNANCA:Ğiaurti, Yarğúti, yugurt

ORDU

Almanca: Horde (Vahŝi kalabalık, Tatar ordusu)

Arapça: Ordu, ordi, urdi, urzi, ‘urzi (Topluluk)

Arnavutça: Ordi, urdi, hordhi, orteje

Bulgarca: Orda, ordiya, urdu (Ordugah)

Çekçe: Horda

Ermenice:Ordu

Farsça: Orda, ordu (Keçe, saray, çadırdan saray)

İngilizce: Ordu, oodo (Hintli, Hintçe)

İtalyanca: Orda, Lordo (Kalabalık, takım)

Macarca: Horda, orda, ordi,

Makedonce: Ordiya

Rumence: Orda, oarda, ordie, urdie (Ordu, konaklama yeri)

Rusça: Orda (Otağ, kamp)

Sırpça: Ordija (Ordu, imparatorluk ordusu)

Urduca: Urdu

Yunanca: Ordi

YAĞMURLUK

ARNAVUTÇA:Llamburllëk

BULGARCA:Yamurlúk

ERMENİCE:Yagmurluk, yamurlug

İTALYANCA:Giamberluccho, giamurlazo, zamberluccho,

MAKEDONCA:Yagmurlak

ROMENCE:Îmurluc, îrmuluc, iămurluk

RUSÇA:Yalamók, Yelomók, yelomká, yemurlúk, yermolká,şomurluk

SIRPÇA:Jamúrluk

YUNANCA:Ğiağmurlúki

ÇATI

- ▶ **Arnavutça: Çati**
- ▶ **Bulgarca: Çatiya, çetiyi, çantiya**
- ▶ **Ermenice: Çati**
- ▶ **Farsça: Çatag, çatü**
- ▶ **Makedonca: Çatiya**
- ▶ **Rumence: Cetlau**
- ▶ **Sırpça: Catlov (Arabanın üzerini örten çapraz sııklar)**
- ▶ **Yunanca: Çati**

BULGUR

- ▶ **Arapça: Bulgur, burgul, bargul (Kuş yemi)**
- ▶ **Arnavutça: Bullgur**
- ▶ **Bulgarca: Bulgur, balgur, buğur, burgul**
- ▶ **Ermenice: Bulgur**
- ▶ **Farsça: Burgul, purgul, bulgur, belgür**
- ▶ **İngilizce: Bulgur, bulghur**
- ▶ **Macarca: Bongor buza, bongor kasa**
- ▶ **Makedonca: Bolgur, bungur, bulgur,**
- ▶ **Rumence: Bulgur**
- ▶ **Rusça: Bulgur, burgul**
- ▶ **Sırpça: Bungur, bulgur,**
- ▶ **Yunanca: Bulguri, purkurin, pliğuri, bliğuri**

BAKLAVA

- ▶ **Arapça: Baklava, Baklavay**
- ▶ **Arnavutça: Baklava, bakllave**
- ▶ **Bulgarca: Baklava**
- ▶ **Ermenice: Paklava**
- ▶ **Farsça: Bakleva**
- ▶ **İngilizce: Baklava, baclava**
- ▶ **Makedonca: Baklava**
- ▶ **Rumence: Baclava**
- ▶ **Rusça: Pahlava**
- ▶ **Sırpça: Baklava**
- ▶ **Yunanca: Baklavas, bahlavas**

BAYRAM

- ▶ **Almanca: Bairam, beiram (İslam dininde iki büyük bayramın adı)**
- ▶ **Arapça: Bayram**
- ▶ **Arnavutça: Bajram, barjam, baram**
- ▶ **Bulgarca: Bayram**
- ▶ **Çince: Bailanjie (İslam'da dini bayram)**
- ▶ **Ermenice: Baryam**
- ▶ **Farsça: Bayram**
- ▶ **Fransızca: Beiram, Bairam**
- ▶ **İngilizce: Bairam**
- ▶ **İtalyanca: Bailamma, bairam, biliemme**
- ▶ **Macarca: Bajram, bajran, barjam, Rumence: Bayram, Baraiam**
- ▶ **Rusça: Bayram**
- ▶ **Sırpça: Bajram, barjam**
- ▶ **Yunanca: Bairami, payramin**

ÇİÇEK

- ▶ **Arnavutça: Çiçek**
- ▶ **Bulgarca: Çiçek (Dans eden kimse, dans)**
- ▶ **Çince: Sa rilang (hua) (Dağ çiçeği)**
- ▶ **Ermenice: Çiçek, çiçag (Çiçek hastalığı, elbisedeki çiçek motifi)**
- ▶ **Farsça: Çeçek, çiçek (gül; çiçek hastalığı)**
- ▶ **Macarca: Tsithei, çiçehi**
- ▶ **Makedonca: Çiçek**
- ▶ **Sırpça: Cicak, cicek**
- ▶ **Urduca: Çeçek, çeçak**
- ▶ **Yunanca: Çiçeki, çiçeka, çiçekkin**

BIÇAK

- ▶ **Arapça: Buçak, puçak**
- ▶ **Arnavutça: Biçak, bixhak, pixhak, briçak**
- ▶ **Bulgarca: Biçak**
- ▶ **Çekçe: Biciak**
- ▶ **Ermenice: Buçak**
- ▶ **Frasça: Biçak, piçak**
- ▶ **İtalyanca: Bizzaco**
- ▶ **Macarca: Bicsak, bicsag, bicska**
- ▶ **Makedonca: Biçak**
- ▶ **Rumence: Briceag**
- ▶ **Sırpça: bicak, bicag**
- ▶ **Yunanca: Biçazis, piksaksiz (Biçakçı)**

DUMAN

- ▶ **Arnavutça: Duman, dümen**
- ▶ **Bulgarca: Duman**
- ▶ **Ermenice: Duman**
- ▶ **Farsça: Tuman, duman**
- ▶ **Fince: Tumana, tumanto**
- ▶ **Macarca: Duman**
- ▶ **Makedonca: Duman**
- ▶ **Rumence: Duhan, (Tütün, tütün dumanı)**
- ▶ **Rusça: Tuman, t'ma, toman, tumannıy**
- ▶ **Sırpça: Duman**
- ▶ **Yunanca: Dumanı**

ELÇİ

- ▶ **Arapça: İlçi, ilşi**
- ▶ **Arnavutça: Elçi, elçi**
- ▶ **Bulgarca: Elçiya**
- ▶ **Çince: E'erqin**
- ▶ **Ermenice: Elçi, yelçi**
- ▶ **Farsça: Elçi, ilçî**
- ▶ **Macarca: Elcsi**
- ▶ **Makedonca: Elçiya**
- ▶ **Rumence: Elciü, elciesk**
- ▶ **Sırpça: Elcija**
- ▶ **Urduca: Elçi**
- ▶ **Yunanca: Elçis**

Ben Türkçenin ezeli bir âşığıyım. Hepimiz öyle değil miyiz? Türkçeyi muhtelif devirlerinde, muhtelif libaslarla, muhtelif şekillerde gördüm ve sevgilimi o şekiller, o libaslar altında kendi cevherinde sevdim.

Ben eski Bâbiâlî kâtiplerinden işittiğim süslü dili sevdiğim gibi, Aksaray'da karpuz sergisinde müşteri ayartmak için çığırtkanlık eden Türk delikanlısının türlü zarâfetlerle dolu Türkçesini de sevdim.

Ben Divan Edebiyatı'nın gazelleriyle mest oldum.

Fakat sevgili İzmir'imın İkiçeşmelik kızının incir işlerken söylediği türkü ile de mest oldum.

Ben, o sevgiliyi, atlas şalvarıyla, başının üzerinde altın işlenmiş takkesi ile gördüm.

Ben onu perişan gönüllü şairin:

«O gül endam bir al şâle bürünsün yürüsün

Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün»

beytinde olduğu gibi, bir al şala sarılıp yürüdüğünü görerek de sevdim.

Başında hotozu, belinde kuşağı, sedef kakılı serîri üzerinde uzanmış; yâhut Sa'dâbâd'da, Göksu'da seyrâna çıkmış hâliyle gördüm, yine sevdim.

Fakat tabiatta her şey tekâmülden, inkılâptan ibâret olduğu için, her devrin zevki de aynı olmuyor.

Ben son devrin, İpekiş'in kelebek kanadı kadar ince, zarif, dört metrelik kumaşı ile giyinmiş, başında küçücük beresiyle bir rüzgâr gibi kaldırımlar üzerinde seke seke yürüyen ve rüzgâr mı onu götürüyor, o mu rüzgârı sürüklüyor diye insanı şüpheyeye düşüren hâliyle de Türkçeyi gördüm ve sevdim.

► **Hâlid Ziya Uşaklıgil**

Sosyal Medya Dilinin Yazı Dili / Kültür Dili zerine Olumsuz Etkileri

Değerli katılımcılar, bugün sosyal medyanın Türk diline etkilerini ele alacağım. Günlük dildeki değişimleri, dilsel yozlaşmayı ve çözüm yollarını sunacağım. Sosyal medya, dil üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma ŞENYÜZ

Dijital İletişim ve Dilsel Dönüşüm

İletişimin dijitalleşmesi dil yapılarını etkiledi. Sosyal medya, hızlı mesajlaşmadan toplumsal mecraya dönüştü. Bu geniş kullanım, dil alışkanlıklarını değiştirdi. Bu dönüşüm, Türkçeye olumsuz etkiler yarattı.

Hızlı Mesajlaşma

Başlangıçta bireyler arası hızlı iletişim aracıydı.

Toplumsal Mecra

Şimdi toplumsal, kültürel ve ticari iletişimin ana platformu.

Dilsel Dönüşüm

Kullanım alışkanlıkları değişti, dile zarar verdi.

Sosyal Medya Dili Nedir?

Sosyal medya dili, hız ve pratikliği ön planda tutan yeni bir iletişim biçimidir. Kısaltmalar, semboller, yabancı kelimeler ve emojiler içerir. Bu dil, dijital bir eğilimden toplumsal bir dönüşüme evrildi.

Hız ve Pratiklik

Geleneksel yazım kuralları göz ardı edilir.

Temel Unsurlar

Kısaltmalar, semboller, yabancı kelimeler, emojiler.

Toplumsal Dönüşüm

Gerçek hayatta da kullanılmaya başlandı.

Dilin Bozulma Süreci

Sosyal medya dili, Türkçenin doğal gelişimini zedelemektedir. 'Slm', 'nbr' gibi kısaltmalar kelime bütünlüğünü bozar. Hızlı yazım uğruna harfler eksiltir, noktalama ve dil bilgisi kuralları göz ardı edilir. Bu, yazılı ve sözlü dilde kalite kaybına yol açar.

Kısaltmalar

'Slm', 'nbr', 'kib' gibi kısaltmalar kelime bütünlüğünü bozar.

Hızlı Yazım

Harf eksiltme, noktalama ve dil bilgisi kuralları göz ardı edilir.

Kalite Kaybı

Yazılı ve sözlü dilde ciddi bir kalite düşüşü yaşanır.

Eksik Harfler, Bozuk Cümleler

Hız arzusu, dil kurallarından uzaklaştırdı. 'Cnm', 'tm', 'nbr' gibi kısaltmalar yaygınlaştı. Bu alışkanlıklar, kelime dağarcığını daraltır ve ifade yetersizliğine yol açar. Öğrenciler sınav kağıtlarında bile kısaltma kullanır, akademik becerileri zayıflar.

Hız Yarışı

Dil kurallarından
uzaklaşma.

Kısaltmalar

Kelime dağarcığını
daraltır.

Eğitim Etkisi

Akademik dil
becerileri zayıflar.

Türeyen Yeni Kelimeler

Sosyal medyada İngilizceden türeyen yeni kelimeler artıyor. 'Stalklamak', 'likelamak' gibi ifadeler Türkçenin yapısına aykırıdır. Bu sözcükler, dilin doğal gelişimini engeller. Ayrıca bireyin düşünme biçimini ve kültürel aidiyetini de etkiler.

İngilizce Kökenli
Melez yapılarla yeni kelimeler
türemesi.

Türkçe Kelimelerin Yerini
Alması
Zamanla unutulmalarına yol açar.

Dil Yapısına Aykırı
Fiil ve sözcük türetme kurallarını
ihlal eder.

Kültürel Etki
Düşünme biçimini ve kültürel
aidiyeti şekillendirir.

Yabancı Dil Hakimiyeti

Sosyal medya, yabancı dil unsurlarını benimseyerek Türkçeyi tehdit ediyor. 'Okay', 'LOL', 'FOMO' gibi ifadeler gençler arasında yaygın. Bu kontrolsüz kullanım, kültürel bağı zayıflatır. Bireyler, kendi kimliklerinden uzaklaşarak başka kültürlerin kalıplarını benimser.

1

Yaygın Kullanım

'Okay', 'bye', 'LOL' gibi ifadeler gençler arasında sıkça kullanılır.

2

Kültürel Bağ Zayıflığı

Kontrolsüz kullanım kültürel bağı zayıflatır.

3

Kimlik Değişimi

Bireyler başka kültürlerin kalıplarını benimser.

Dil - Kimlik Bağlantısı

Dil, bir milletin hafızası ve kültürel devamlılığının temelidir. Sosyal medyadaki dilsel değişim, kimlik algısını etkiler. Kendi dilini doğru kullanamayanlar, kimliksel bulanıklık yaşıar. Türkçeye ilgisizlik, bir aidiyet ve benlik sorunudur.

Milletin Hafızası

Dil, kültürel devamlılığın temel aracıdır.

Kimlik Algısı

Dilsel değişim bireylerin kimlik algılarını etkiler.

Kimlik Bulanıklığı

Yabancı dillerden kelime devşirenler kimliksel bulanıklık yaşıar.

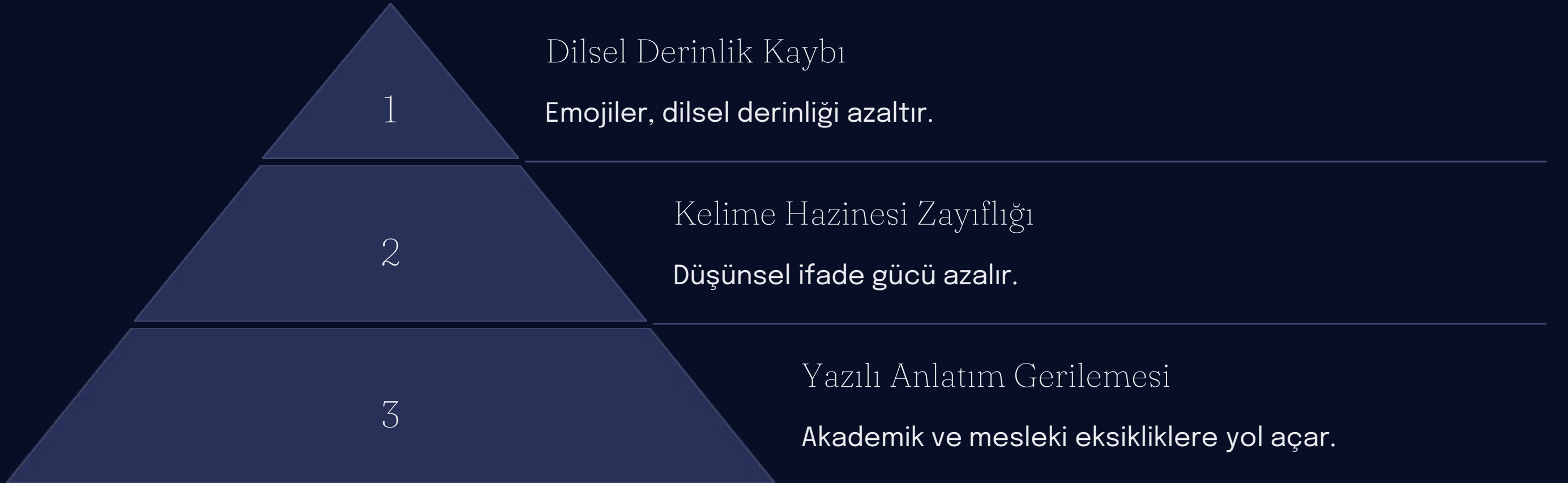
Aidiyet Sorunu

Türkçeye ilgisizlik, bir benlik sorunudur.

Emojilerle İfade Etme

Emojiler, duyguları kısa yoldan ifade etmeyi sağlar. Ancak bu, dilsel derinliği azaltır. Emojiler, destekleyici olmaktan temel ifade biçimine dönüştü. Kelime hazinesi zayıflar, düşünsel ifade gücü azalır. Yazılı anlatım becerileri geriler, akademik ve mesleki eksikliklere yol açar.

Sosyal Medyada Ticari Dil

Sosyal medya, kurumları da dilsel olarak etkiledi. Markalar, ürün tanıtımında sosyal medya diline uyum sağlıyor. Reklam metinleri profesyonellikten uzaklaşıyor. Bu durum, kurumsal iletişimdeki ciddiyet ve üslup kalitesini düşürüyor. Ticari alanda dildeki özen geri plana itildi.

1

Kurumsal Etki

Markalar sosyal medya diline uyum sağlar.

2

Reklam Metinleri

Profesyonel yazım biçimi göz ardı edilir.

3

Kalite Düşüşü

Kurumsal iletişimdeki ciddiyet azalır.

Edebi Dil ve Sosyal Medya Dili

Edebi dil, anlam yoğunluğu, estetik duyarlılık ve kültürel aktarım açısından değerlidir. Şiirler, hikâyeler, romanlar; duyguların en derin hâllerini ifade eder.

Sosyal medya dili ise kısa, yüzeysel ve hızlı iletişimi tercih eder. Anlatımı ve algılama biçimini etkiler. Edebi dil bireyi geliştirirken, sosyal medya dili bireyi sadeleştirir.

Uzman Görüşleri

Uzmanlar, sosyal medya dilinin Türkçeye zarar verdiğini belirtmektedir. Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Filiz Aydoğan Boschele, gençlerin yazı yerine fotoğraf ve emoji kullanmasını vurgular. Bu durumun dilin yapısını bozduğunu ifade eder.

Dr. Ali Murat Kırık, Z kuşağının kelimeleri kısaltarak dili yozlaştırdığını söyler. Sosyal medyada kullanılan yabancı kökenli kelimelerin Türkçeyi tehdit ettiğini belirtir. Bu görüşler, sosyal medya dilinin toplumsal bir sorun olduğunun altını çizer.

Çözüm Önerileri

Sosyal Medya Okuryazarlığı

Eğitim sistemine entegre edilmelidir. Gençler, sosyal medya kullanmanın yanı sıra doğru Türkçe kullanmayı öğrenmelidir.

İçerik Üreticilerini Desteklemek

Türkçeye duyarlı içerik üreticileri desteklenmelidir. Fenomenler, dil kullanımında topluma örnek olmalıdır.

Veli ve Öğretmen Sorumluluğu

Çocukların dijital dil kullanımını takip etmeli. Doğru yönlendirmelerle dil gelişimini desteklemelidir.

Sonuç

Dil Bir İletişim Aracıdır

Sosyal medya dili, sadece bir iletişim biçimi değil; kültürel bir dönüşüm aracıdır.

Kontrolsüz Dönüşüm Tehlikesi

Kontrolsüz ilerlediğinde, kelimelerin ötesinde düşünce biçimi zarar görür.

Süreci Tersine Çevirme

Farkındalık oluşturmak ve bilinçli kullanım alışkanlıkları geliştirmekle başlayabiliriz.

Teşekkür ve Kapanış

Farkındalık

Bu konuşma, Türkçeye karşı farkındalık ve duyarlılık oluşturmayı hedefledi.

Sorumluluk

Her birey, dilini koruma konusunda sorumluluk sahibidir.

Gelecek

Günlük yaşantımızda kullandığımız her kelime, Türkçemizin geleceğine atılmış bir adımdır.

DİLİN TOPLUMSAL DEĞERLERİ YANSITMASI

Deniz Bakır

Esra Aydın

DİL NEDİR?

“Dil, insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örölü çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir.”

Zeynep Korkmaz

TOPLUM NEDİR?

Tarihsel gelişme içinde, aynı toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan ve ortak bir uygarlığı olan, yaşamlarını sürdürmek, birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan insanların tümü.

DEĞER NEDİR?

Değer, insanın davranışlarını yönlendiren ve neyin doğru ya da yanlış olduğuna karar vermesini sağlayan ölçütlerdir.

Değer, bireylerin ve toplumların önemli, doğru, iyi, gerekli ya da anlamlı kabul ettiği ilke, inanç ve ölçütlerin genel adıdır.

DEĞER NEDİR?

Toplum içinde neyin kabul edilebilir olduğunu gösterir.
Kültürle ve yaşantılarla şekillenir, kuşaktan kuşağa
aktarılır.

DEĞER NEDİR?

Bireysel değerler: Kişinin kendi yaşamında önem verdiği ilkeler

Toplumsal değerler: Bir toplumun ortak olarak benimsediği ilkeler

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Dil, bireylerin dünyayı nasıl algıladığını etkiler. Kullanılan kelimeler ve kavramlar neyin “doğru”, “ayıp”, “normal” ya da “değerli” kabul edildiğini belirler. Örneğin, bir toplumda cinsiyet, yaş veya mesleklerle ilgili kullanılan ifadeler o gruplara yönelik toplumsal bakışı yansıtır ve pekiştirir.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Ortak dil, bireyler arasında aidiyet duygusu oluşturur. Bir toplumun dili, o toplumun kültürel kimliğinin temel bir parçasıdır ve ortak değerlerin paylaşılmasını kolaylaştırır.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Dil ve toplumsal değerler karşılıklı etkileşim içindedir. Toplumsal değerler dili şekillendirirken dil de bu değerlerin algılanmasını, korunmasını ve değişimini etkiler. Bu nedenle dili incelemek bir toplumun değer dünyasını anlamanın en önemli yollarından biridir.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Dil, toplumsal değerleri yönlendirmek için bilinçli olarak da kullanılabilir. Siyasi söylemler, medya dili ve eğitim dili; hangi değerlerin ön plana çıkarılacağını, hangilerinin geri planda kalacağını belirler.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

1. Dil, Toplumu Yansıtır

Bir toplumun kültürü, değerleri, inançları ve yaşam biçimi diline yansır.

Akrabalık adlarının fazlalığı aile yapısının önemini gösterir.

2. Toplum Dili Şekillendirir

Toplumdaki değişimler dili de değiştirir.

Teknolojik gelişmeler yeni kelimelerin ortaya çıkmasına neden olur.

Göç, kentleşme ve küreselleşme dilde yabancı kelime kullanımını artırabilir.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

3. Dil, Toplumsal Kimlik Oluşturur

Dil; bireyin ait olduğu sosyal grubu, bölgeyi, eğitim düzeyini ve kimliğini gösterebilir.

Ağız ve lehçeler bölgesel kimliği yansıtır.

4. Dil ve Toplumsal İlişkiler

İnsanlar arasındaki ilişkiler dil kullanımını etkiler.

Resmî–samimi dil ayrımı sosyal mesafeye göre belirlenir.

DİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Dil ve toplum birbirinden ayrı düşünülemez. Dil toplumu yansıtırken toplum da dili sürekli olarak değiştirir ve geliştirir. Bu karşılıklı etkileşimi inceleyen bilim dalına toplumdilbilim (sosyodilbilim) denir.

DİL VE TOPLUMSAL DEĞER ARASINDAKİ BAĞLANTI

- Dilin toplumsal değerleri yansıtmaması, dilin bir toplumun inançlarını, ahlak anlayışını, geleneklerini ve yaşam biçimini ortaya koyması anlamına gelir. Bu durum dilin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel bir ayna olduğunu gösterir.

DİL VE TOPLUMSAL DEĞER ARASINDAKİ BAĞLANTI

- Dil, toplumun kültürel değerlerini, inançlarını, yaşam biçimini ve düşünme tarzını yansıtır.
- Her toplumun değer yargıları, atasözlerinde, deyimlerde, kalıp sözlerde ve günlük söylemlerinde görünür.
- Türkçede kullanılan birçok ifade; saygı, hoşgörü, dayanışma, inanç ve aile ilişkilerinin güçlü olduğunu gösterir.

DİL VE TOPLUMSAL DEĞER ARASINDAKİ BAĞLANTI

- Bir dil o dili konuşan toplumun karakterini ve değer dünyasını taşır.
- Toplumun yaşam tarzı, ekonomik ve teknolojik gelişimi, sanat ve bilim alanındaki ilerlemeleri, dildeki sözcük sayısını ve anlam zenginliğini belirler. Değer verilen konular örneğin doğa, din, aile ile ilgili dilde daha fazla ve daha detaylı kelimeler bulunabilir.

DİL VE TOPLUMSAL DEĞER ARASINDAKİ BAĞLANTI

- Hangi durumlarda hangi kelimelerin veya hitap şekillerinin kullanılacağı (resmiyet, saygı, samimiyet) tamamen toplumsal değerlere ve görgü kurallarına göre belirlenir. Toplum dilin doğru ve güzel kullanımı konusunda normlar koyar.

DİL VE TOPLUMSAL DEĞER ARASINDAKİ BAĞLANTI

- Dil, toplumun değerlerini hem koruyan bir hazine sandığı hem de bu değerleri sürekli olarak yayan ve yeniden üreten canlı bir ağıdır.

SAYGI VE NEZAKET KÜLTÜRÜNÜN DİLE YANSIMASI

- Türk toplumunda saygı ve nezaket temel değerlerdir. Bu nedenle günlük dilde çok sayıda nezaket ifadesi bulunur. Hitap biçimlerinde de hiyerarşi ve saygı görülür.

SAYGI VE NEZAKET KÜLTÜRÜNÜN DİLE YANSIMASI

Örnekler:

- Lütfen, Teşekkür ederim, Rica ederim
- Büyüklerle konuşurken “siz” hitabı
- Buyurun, Geçmiş olsun, Kusura bakmayın

AİLE VE TOPLUMSAL DAYANIŞMA DEĞERLERİNİN DİLE YANSIMASI

Türk kültüründe aile ve topluluk önemli bir yere sahiptir. Bu durum akrabalık terimlerinin çokluğu ve dayanışma temelli deyimlerde açıkça görülür.

AİLE VE TOPLUMSAL DAYANIŞMA DEĞERLERİNİN DİLE YANSIMASI

Örnekler:

- “Gözün arkada kalmasın.”
- “Evlat acısı”, “Yuva kurmak”, “Baş göz etmek”
- “Dayanışma”, “imece”, “el birliği”, “omuz omuza”
- “Allah bir yastıkta kocatsın.”

İNANÇ VE MANEVİYATIN DİLE YANSIMASI

Türkçede inanç temelli kalıp sözlerin yoğunluğu, toplumun manevi değerlere verdiği önemi gösterir. Bu ifadeler duyguyu, dileği ve saygıyı bir arada taşır.

İNANÇ VE MANEVİYATIN DİLE YANSIMASI

Kalıp sözler: “Allah korusun”, “Maşallah”, “İnşallah”,
“Hayırlısı”, “Allah razı olsun”

Cenaze kültürü: “Başınız sağ olsun”, “Mekânı cennet olsun”

Tebrikler: “Hayırlı olsun”, “Allah tamamına erdirdin”

EMEK, ÇALIŞKANLIK VE ÜRETİME VERİLEN DEĞERİN DİLE YANSIMASI

Emek ve çalışkanlığın dile yansıması, bir toplumun çalışmaya verdiği değerin dildeki kelimeler, atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler aracılığıyla görülmesidir. Türkçede emek ve çalışkanlık önemli toplumsal değerler olduğu için dilde bu kavramları yansıtan çok sayıda örnek vardır.

EMEK, ÇALIŞKANLIK VE ÜRETİME VERİLEN DEĞERİN DİLE YANSIMASI

“Emek olmadan yemek olmaz.”

“İşleyen demir pas tutmaz.”

“Alın teri dökmek” → Emek vererek çalışmak

“Canla başla çalışmak” → Büyük bir özveriyle çalışmak

“Gece gündüz çalışmak” → Sürekli ve yoğun emek vermek

EMEK, ÇALIŞKANLIK VE ÜRETİME VERİLEN DEĞERİN DİLE YANSIMASI

Emek, alın teri, çaba, gayret, azim, üretmek
Bu kelimelerin yaygınlığı çalışmanın toplumda
değerli görüldüğünü gösterir.

EMEK, ÇALIŞKANLIK VE ÜRETİME VERİLEN DEĞERİN DİLE YANSIMASI

Masallar, halk hikâyeleri ve öğretici metinlerde genellikle çalışkan karakterler ödüllendirilir; tembel olanlar ise cezalandırılır. Bu da emeğin değerinin dil yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar.

ATASÖZÜ VE DEYİMLERDE TOPLUMSAL DEĞERLER

- Atasözleri ve deyimler, bir toplumun uzun yıllar boyunca edindiği deneyimlerin ve benimsediği değerlerin dildeki en yoğun yansımalarıdır. Bu söz varlıkları, bireylere yalnızca bilgi vermez aynı zamanda nasıl davranmaları gerektiğini, hangi tutumların toplum tarafından onaylandığını ya da hoş karşılanmadığını da öğretir. Bu yönüyle atasözleri ve deyimler, toplumsal değerlerin korunmasında ve aktarılmasında önemli bir işlev üstlenir.

ATASÖZLERİNDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Atasözleri, toplumun ortak aklını ve yaşam tecrübesini yansıtan kalıplaşmış ifadelerdir. Çoğu zaman öğüt verici nitelik taşırlar ve toplumsal düzenin devamını sağlamayı amaçlarlar.

ATASÖZLERİNDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Dayanışma ve Birlik Değeri

- “Birlikten kuvvet doğar.”
- → Toplumda birlikte hareket etmenin ve dayanışmanın önemini vurgular.
- “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.”
- → Yardımlaşmanın ve sosyal dayanışmanın günlük yaşam için gerekli olduğunu gösterir.

Ahlak ve Dürüstlük Değeri

- “Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.”
- → Dürüstlüğün her zaman kolay olmadığını ama yine de önemli bir değer olduğunu ima eder.
- “Eğri otur, doğru konuş.”
- → Gerçekleri söylemenin ahlaki bir sorumluluk olduğunu vurgular.

ATASÖZLERİNDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Eğitim ve Terbiye Değeri

- “Ağaç yaşken eğilir.”
- → Eğitimin küçük yaşta verilmesi gerektiğini vurgular.
- “Ne ekersen onu biçersin.”
- → Kişinin davranışlarının sonuçlarına katlanacağını ifade eder.

DEYİMLERDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Deyimler, toplumun olaylara bakış açısını ve değer yargılarını daha çok duygusal ve dolaylı anlatımla yansıtır. Günlük dilde sıkça kullanılan deyimler, bireyin toplum içindeki davranışlarını yönlendiren gizli kurallar içerir.

DEYİMLERDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Toplumsal Yargı ve Onay

- “El âlem ne der?”
- → Toplumda başkalarının düşüncelerine verilen önemi gösterir.
- “Ağzıyla kuş tutsa yaranamaz.”
- → Toplumsal beklentilerin bazen aşırı olabileceğini ifade eder.

Saygı ve Değer Verme

- “Baş tacı etmek.”
- → Bir kişiye ya da değere çok önem verildiğini anlatır.
- “El üstünde tutmak.”
- → Sevilen ve saygı duyulan kişilere yönelik tutumu gösterir.

DEYİMLERDE TOPLUMSAL DEĞERLER

Ahlak ve Utanma Duygusu

- “Yüz kızartıcı.”
- → Toplumun ahlak anlayışına aykırı davranışları ifade eder.
- “Yüzü kızarmak.”
- → Utanma ve mahcubiyet duygusunun önemini yansıtır.

Yardımlaşma ve Fedakârlık

- “Elini taşın altına koymak.”
- → Zor bir durumda sorumluluk almaya hazır olmayı anlatır.
- “Canla başla çalışmak.”
- → Özveri ve fedakârlık değerlerini yansıtır.

HİTAP BİÇİMLERİ VE SAYGI ANLAYIŞI

Bir toplumun dilindeki hitap biçimleri, o toplumun saygı anlayışı hakkında önemli ipuçları verir. Türkçede yaşa, mesleğe ve sosyal konuma göre değişen hitap şekilleri bulunmaktadır. “Hocam”, “amca”, “teyze”, “bey”, “hanım” gibi ifadeler, bireyler arası ilişkilerde saygının ve nezaketin ön planda tutulduğunu gösterir. Bu durum, dilin yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda toplumsal ilişkileri düzenleyen bir unsur olduğunu ortaya koyar.

TEŞEKKÜRLER